

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

1077

GESCHIEDENIS

VAN DE

SPELLINGKWESTIE

(1891—1896)

DOOR

A. M. KOLLEWIJN Nz.

AMSTERDAM

H. J. W. BECHT

1896

D 31

1
D. 31.

GESCHIEDENIS

VAN DE

SPELLINGKWESTIE

(1891—1896)

DOOR

A. M. KOLLEWIJN Nz.

AMSTERDAM
H. J. W. BECHT
1896

54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200

MAATSCH.
NEDERL. LETTERK.
LEIDEN.

VOORBERICHT.

In de volgende bladzijden vindt men, meestal bij uittreksel, soms woordelik, het belangrijkste bijeen, dat alzo voor en tegen de vereenvoudiging van de spelling en verbuiging volgens De Vries en Te Winkel in druk is verschenen.

Veel is achterwege gelaten, omdat er, al was het met verschil van vorm, dezelfde meningen of bewijsvoeringen in stonden, die reeds van een ander schrijver of spreker waren opgenomen. Toch was het niet mogelijk altijd buiten een herhaling te blijven.

Het is mijn streven geweest, een geleidelik en onpartijdig overzicht te geven van de spellingkwestie sedert het einde van 1891 tot September 1896.

A. M. K.

INHOUD.

1891. Dr. R. A. Kolléwijn, Onze lastige spelling, bl. 7. — T. Terwey, Aanbeveling van de vereenvoudiging, bl. 10.

1892. Vergadering, bl. 11. — Dr. G. Kalf, Over spelling, bl. 11. — Dr. R. A. Kolléwijn, De geslachten der zelfstandige naamwoorden in 't Nederlands, bl. 12 en de spelling met *e* en *o*, bl. 14. — Eerste voorstellen tot vereenvoudiging van onze spelling en verbuiging, bl. 16.

1893. Vergadering waarop de Vereniging tot stand komt, bl. 17. — De Vacature, 'bl. 18. — Prof. B. Sijmons, Over spelling en geslachtsregeling, bl. 18. — Prof. Logeman, Taalradicalisme, bl. 19. — Dr. J. M. Hoogvliet, Onze nieuwste spelling, bl. 20. — Dr. R. A. Kolléwijn, Over spelling en verbuiging, bl. 21. — C. H. den Hertog, Waarom onaannemelijk? bl. 23. — Dr. J. M. Hoogvliet, Kolléwijn's taalbeweging toegelicht en verdedigd, bl. 26. — Dr. R. A. Kolléwijn, Onaannemelijk? bl. 27. — Prof. Cosijn, Over spelling en grammatieka, bl. 32. — Mej. F. J. Uildriks, Vereenvoudiging van spelling en verbuiging, bl. 32.

1894. Dr. W. Zuidema, Ja, Onaannemelijk, bl. 33. — Dr. C. H. Ph. Meijer, Voor en tegen de nieuwe taalbeweging, bl. 35. — Prof. Logeman, Een Spellingpraatje, bl. 36. — Vergadering, bl. 38. — Prof. Vercoullie, Een blik in de geschiedenis onzer taal, bl. 38. — J. A. Torfs, Waarnemingen op taalgebied, bl. 39. — Veenstra, hoofd der school te Noordwolde en de schoolopziener Van Renesse, bl. 39. — Prof. te Winkel, Over de algemene schrijftaal, bl. 39. — Dr. F. Buitenrust Hetteema, Algemeen levende taal en kunsttaal, bl. 39. — J. H. van den Bosch, Waarom geen aparte schrijftaal, bl. 40. — De goedgekeurde voorstellen tot vereenvoudiging van onze schrijftaal, bl. 40.

1895. Vergadering, bl. 45. — Dr. Ch. M. van Deventer in De Kunstwereld, bl. 45. — Dr. R. A. Kolléwijn, Woordorde en buigingsuitgangen, bl. 45. — Nieuwe Rotterdamsche Courant, Over bastaardwoorden, bl. 47. — Geïllustreerd Volksblad voor Nederland, Vóór het streven naar vereenvoudiging, bl. 48. —

M. J. Koenen, Opmerkingen, bl. 48. — Dr. F. Buitenrust Hetteema, Over spelling, bl. 48. — Brielsche Courant, Over spelling, bl. 49. — Prof. Cosijn, Over de voorstellen, bl. 50. — Dr. J. M. Hoogvliet, Over spelling, bl. 53. — De brosjure: Let op de tekenen des tijds, bl. 55. — Pol Anri, Aug. Gittée en Prof. Vercoullie, Over geslachten, bl. 56. — De vereenvoudiging van onze schrijftaal in Zuid-Afrika, bl. 57. — Werken in de vereenvoudigde spelling geschreven, bl. 59. — Stellingen bij promoties, bl. 59.

1896. Oprichting van de eerste afdeling der Vereniging te Amersfoort, bl. 59. — Dr. F. Buitenrust Hetteema, Over tegenstand, bl. 60. — Pollux, Over verouderde taalbeschouwing, bl. 60. — P. J. M., Revolutie in de spelling en nog iets, bl. 62. — Dr. F. Buitenrust Hetteema's beoordeling daarvan, bl. 62. — Vergadering, bl. 63. — Lingua, Over het voordeel der vereenvoudigde spelregels, bl. 64. — Prof. Cosijn, Over de vereenvoudiging en de zuid-afrikaanse taalbeweging, bl. 66. — W. Rutgers, Handleiding tot de vereenvoudigde spelling, bl. 67. — Pollux, Het schooltoezicht en de vereenvoudigde spelling, bl. 67. — E. Heimans, Wie doet er mee? bl. 71. — H. N. Ouwering, Kleine catechismus der nieuwe spelling, bl. 73. — J. L. C. A. Meijer, Beoordeling daarvan, bl. 74. — Jaski, Een lekepraatje over Kolléwijn's taalvoorstellen, bl. 74. — Aug. Sassen aan Pollux, bl. 77. — Pollux aan Aug. Sassen, bl. 78. — Koninklijke goedkeuring van de Statuten der Vereniging, bl. 79.

In 't najaar van 1891 verscheen in No. 10 van het maandschrift „Vragen van den Dag” van de hand van dr. R. A. Kolléwijn het opstel *Onze lastige spelling. Een voorstel tot vereenvoudiging*. De schrijver beschuldigt de tans gebruikelijke spelling van eindeloze plagerijen, waardoor ieder Nederlander die de pen hanteert, dag in dag uit wordt gekweld. Wat een verveling, tijdvermorsing, slechtgehuurdheid op de scholen wegens 't van buiten leren van die grote massa regels (met onbehoorlik veel uitzonderingen) over de spelling met enkele of dubbele *e* en *o*, met *s* of *sch*, met *i* of *ie* met de verbindings *n* of *s*, en dan nog die geslachtsregels! En wie de schooljaren achter de rug heeft vergeet ze al heel spoedig, omdat ze met de spreektaal in strijd zijn, en schrijft maar raak in zijn brieven en in alles wat niet voor 't publiek is, tevreden als men hem maar verstaat. En wie voor de pers schrijft of een stuk waarin geen spelfouten mogen voorkomen, moet met de woordelijst te rade gaan of de hulp inroepen van iemand die gewoon is dat te doen. En toch verschijnt geen nederlands boek of artikel van enige omvang, of men vindt er spelfouten in. Te verwonderen is dat niet, omdat op het punt van de geslachten der zelfstandige naamwoorden onze taal een éinig en zeer betreuenswaardig standpunt inneemt. Frans en Duitsers b.v. leren aan moeders schoot reeds het onderscheid tussen *le* en *la*, tussen *der*, *die* en *das*, evenals wij dat tussen *het* en *de*. Maar in Nederland begint op de school het geplaag met het M. of Vr. van de zelfstandige naam-

woorden die geen persoonsnamen zijn, geheel in strijd met de levende taal. Het kind dat thuis heeft leren zeggen, en zijn hele leven door blijft zeggen: „Zet die stoel in de hoek”, moet op school schrijven: „Zet *dien* stoel in *den* hoek”.

Onze spelling is de uitkomst van een zeer nauwkeurig onderzoek van grote taalgeleerden. Zij hielden evenwel niet in 't oog, dat de spelling niet in de eerste plaats van belang is voor taalkundigen, maar voor 't ganse volk. En het nederlandse volk stelt er volstrekt geen prijs op, dat we aan de spelling met dubbele of enkele *e* en *o* kunnen zien, of die klinkers uit tweeklanken zijn ontstaan of niet.

De Vries en Te Winkel zijn bij het vaststellen van hun spelling in de eerste plaats te rade gegaan met de *beschaafde uitspraak*, maar daarbij hebben zij tevens in acht genomen de *gelijkvormigheid*, de *afleiding*, de *analogie*, de *welluidendheid*, het *gebruik* en de *duidelikheid*. En nu zit de moeilijkheid van hun spelling dáárin, dat men onmogelijk vooruit kan weten welk van die beginselen ze bij een of ander woord hebben toegepast. Zo spellen ze *nochtans* om de *uitspraak*, in strijd met de *gelijkvormigheid*; *nog* om de *duidelikheid*, in strijd met de *uitspraak* en de *analogie*; *wijste* om de *uitspraak* en *welluidendheid*, in strijd met de *afleiding*; *oppasster* om de *afleiding*, in strijd met de *uitspraak* en *welluidendheid*; *menschen* om de *afleiding*, in strijd met de *uitspraak*; *verrassen* om de *uitspraak* en 't *gebruik*, in strijd met de *afleiding* (van *rasch*); *poover* en *cega* om de *afleiding*, in strijd met het *gebruik* enz. enz.

Een in alle opzichten konsekwente spelling is niet mogelijk, maar men trachte prakties te zijn. Geen onderscheidingen in de schrijftaal ingevoerd, die in de spreektaal niet bestaan. Geen onderscheidingen in de schrijftaal behouden, wanneer de spreektaal ze verloren heeft. Wat gemakkelijk te onthouden is, kan vooreerst wel behouden blijven b.v. ik *red*, hij *redt*, ofschoon men beide uitspreekt *ret*.

Voor hen die, om welke reden ook, tegen de vereenvoudiging van onze spelling opzien, merkt de schrijver op, dat het Nederlands als levende taal onophoudelijk verandert. In Vondels tijd klonk het niet plat te horen uitspreken *harsen*, *locht*, *vier* (vuur), *munnik*, *geveert*, hij *most*, *gesteken* enz. Wolff en Deken schreven *ict*, *des*, *spelden*, *kwaadaartig*, *luisteren* enz. voor ons *iets*, *dus*, *spellen*, *kwaadaardig*, *fluisteren* enz. Zou het wenselijk zijn, dat men die schrijfwijze van Vondel en van Wolff en Deken had behouden? Vroeger sprak men *mensch* en schreef *mcnsch*; men zeide: „zie dien man” en schreef *dien*. Maar nu worden die *ch* en die *n* niet meer uitgesproken, en dient men dus te schrijven *mens* en „zie *die* man”.

Tot verandering in de spelling dient men over te gaan, wanneer een gezonde praktijk het dringend eist. En dit is het geval, wanneer er tussen de algemeen als beschaafd erkende uitspraak en de heersende spelling een kloof is ontstaan, die verhindert dat men zich gemakkelijk van de een tot de andere beweegt; wanneer het weergeven van een zelfde klank of een zelfde klankverbinding op meer dan één wijze, een bron van moeilijkheden is geworden voor ieder die schrijft.

Dat men de spelling niet altijd gewijzigd heeft, als de tijd daarvoor was gekomen, mag geen reden zijn om een op den duur toch onhoudbare toestand te bestendigen. Of echter de vereenvoudiging spoedig tot stand zal komen meent de schrijver te moeten betwijfelen, omdat er zo veel personen zijn die niet *weten* of niet *gloven* dat de spelling van D. V. en T. W. zo moeilijk is. „We hebben er toch nooit last mee”, zeggen ze, „en of je *de* of *den* moet schrijven — nu, dat kan je wel horen”. Maar lees nu eens een brief van zo iemand die er geen last mee heeft en die 't wel horen kan!! —

Dit opstel verwekte heel wat gepraat en gepen in 't land.

Het werd na enige weken bij de firma S. L. van Looy en H. Gerlings te Amsterdam afzonderlik uitgegeven met een naschrift van de schrijver, waarin hij mededeelde, dat hij van verschillende zijden bewijzen van instemming met zijn voorstel had ontvangen, en nu voornemens was om een vergadering bijeen te roepen van hen, die altans in hoofdzaak met zijn overwegingen en wensen instemden om door onderling overleg te bepalen, welke wijzigingen allereerst wenselik en uitvoerbaar werden geacht. Wie hem in zijn streven wilden steunen, werden uitgenodigd hem vóór 1 Februarije 1892 hun naam en adres op te geven.

Onmiddellik daarop uitte de bekende taalkundige T. Terwey in De Schoolwereld van 17 Desember 1891 zich aldus: „In verschillende Schoolbladen is reeds over de voorstellen van den heer K. gehandeld en bijna zonder uitzondering werden zij met ingenomenheid begroet. Ik wensch thans eene poging te doen, om ook de lezers van de „Schoolwereld” tot het ondersteunen der denkbeelden van den schrijver op te wekken. Niemand toch zal ontkennen, dat, wanneer men tot een rationeele vereenvoudiging in buiging en spelling weet te geraken, de invoering daarvan in de eerste plaats ten goede zal komen aan de lagere school, die haren tijd dringend noodig heeft voor belangrijker zaken dan de behandeling van dit bijna zuiver werktuigelik gedeelte van het taalonderwijs.... Wanneer ook de schrijvers der schoolboeken het vereenvoudigd stelsel volgen, dan lijdt het geen twijfel, of binnen eenige jaren vindt men heel natuurlik, wat thans misschien nog „wel wat gek” zal lijken. Men zal moeten erkennen dat de schrijver in zijne wenschen een groote gematigdheid in acht heeft genomen.... Doch al zou men in enkele opzichten nog wat verder willen gaan, dan de heer K. voorstelt, het is wijs gehandeld niet te veel op eens te vragen. Te radicale wijzigingen zouden de invoering onmogelik maken; er mag geen al te breede klove zijn

tusschen de schrijfwijze van heden en die van morgen."

Toen een aantal onderwijzersverenigingen en omstreeks 800 biezondere personen aan dr. Kollwijn hun instemming met zijn voorstel tot vereenvoudiging van onze schrijftaal hadden betuigd, zond hij hun een uitnodiging om met hem te Amsterdam te vergaderen op de 21ste Februarie 1892. Ofschoon vele, voornamelijk de veraf wonenden, verhinderd waren te komen, telde de vergadering toch een tachtigtal belangstellenden, die onder het voorzitterschap van de heer A. G. C. van Duijl, met de heer Joh. A. Leopold als sekretaris, beide daartoe uitgenodigd door dr. Kollwijn, het besluit namen om een kommissie te benoemen tot het samenstellen van voorstellen ter vereenvoudiging van onze spelling en verbuiging. Tot leden van die kommissie werden gekozen dr. F. Buitenrust Hetteema, H. J. Emous, P. de Geus, Gerard Keller, dr. R. A. Kollwijn en T. Terwey.

Ondertussen werd er in tijdschriften en dagbladen voor en tegen de spelbeweging geschreven. Tot het merkwaardigste daarvan behoort een opstel van dr. G. Kalff in *De Gids* van Januarië 1892 met het opschrift *Over spelling*, waarin de schrijver aanbeveelt om bij de spelling van *De Vries* en *Te Winkel* te volharden. Hij acht het niet billik dat stelsel te beoordeelen naar zijn uitkomsten, omdat daarvoor nog geen genoegzame tijd (sedert 1865) is verlopen. Tot veroordeling heeft men eerst recht, als het algemeen in zwang is doordat ieder het op school heeft geleerd. Hij vraagt, als men volgens dr. R. A. Kollwijn *mensen* en *wensen* gaat schrijven, of men dan ook *srikken* en *srijven* moet gaan spellen. Het afschaffen van de verbuigings-*n* die bij het mannelik taalgeslacht is voorgeschreven, acht dr. G. Kalff bedenkelijk omdat dichters zich soms van die *n* welluidendheidshalve bedienen, omdat men spreekt „in den aanvang”, „op den eersten April”, enz. en omdat schoolkinderen zingen: „Wat wappert gij

fier op den vloed!" De schrijver geeft toe, dat het verschil tussen spreek- en schrijftaal bij ons Nederlanders groter is dan bij Fransen en Duitsers, en wijst daarom op de noodzakelijkheid om meer zorg aan onze spreektaal te besteden. Dr. G. Kalff eindigt met de verzekering, dat als de volkskonsieënsie in verzet komt tegen de spelling van De Vries en Te Winkel, hij zijn grammatische lendenen met spellingkracht zal omgorden. Stemt men echter met zijn zienswijze overeen, dan make men zich vooreerst maar niet druk over het spelling-vraagstuk. —

In Taal en Letteren 1892, bl. 22 schreef dr. R. A. Kolléwijn over *De geslachten der zelfstandige naamwoorden in 't Nederlands*, waarin histories wordt uiteengezet het verloop van de grammatiekale geslachten M. en Vr., en het gelijkworden van de naamvals vormen sedert het einde van de Middeleeuwen.

Reeds in 't Middelnederlands komt het niet zelden voor, dat een zelfde woord M. en Vr. wordt gebruikt, dat een oorspronkelijke vierde-naamvalsvorm in de eerste, en een nomienatiefvorm in de datief of akkuzatief staat. Het verloop van geslacht en naamval neemt steeds toe. Marnix schreef vaak *den* in de eerste naamval, ook *des Maeghts, onses liefs Vrouwen* enz. In de *Twe-spraack van de Nederduitsche Letterkunst, ofte van 't spellen* enz. (1584) wordt het M. en het Vr. zelfst. n.w. op dezelfde wijze verbogen:

Mannelik Enk.	Vrouwelik Enk.
1 de man	de vrouw
2 des mans	des vrouws
3 den man	den vrouwe
4 den of de man	de of den vrouw
5 ho man	vrouw
6 van den of van de man.	van de vrouw of van den vrouw.

Hooft, Vondel, Cats en anderen namen een zelfde woord

dan eens M. dan weer Vr. Bij Starter komen b. v. voor *des Coningins, des edelen Dianen* en dergelijke.

Om daar eens wat orde in te brengen gaf David van Hoogstraten in 1700 zijn *Aenmerkingen over de Geslachten der zelfstandige naamwoorden* in 't licht. Hij had een lijst gemaakt van een groot aantal substantieven, voorkomende bij Hooft en Vondel, met vermelding van het door hen gebezigde geslacht. Daar hij echter niet al de werken van die schrijvers heeft nagegaan, doet zich soms het geval voor dat hij van een woord zegt: bij Hooft of Vondel mannelijk, terwijl het elders bij die schrijvers ook vrouwelijk voorkomt, want evenzeer als zij in het toekennen van 't geslacht vaak onderling verschillen, zijn ze het niet zelden met zich zelf oneens. We kunnen daaruit afleiden, dat zij bij het taalgeslacht niet de heersende spreektaal volgden, maar afgingen op hun smaak, hun gevoel. Daar waar V. en H. van elkaar afweken of een zelfde woord in verschillende geslachten gebruikten, deed Hoogstraten een keus, aan ieder de vrijheid latende anders te kiezen.

In plaats van de geslachten der substantieven aan de levende, de gesproken taal te ontleneu, zijn de taalkundigen, om de geslachten kunstmatig in de schrijftaal te behouden, voortgegaan met de geslachtslijst van Hoogstraten aan te vullen en te wijzigen. De beroemde Lambert ten Kate deed het door in zijn *Aenleiding* het geslacht van 750 nederlandsche substantieven door vergelijking met oudere germaanse talen te bepalen, waarbij hij zich echter genoodzaakt zag aan een groot aantal woorden twee geslachten toe te kennen. De geleerde A. Kluit breidde de lijst wederom aanmerkelijk uit door van zeer veel woorden het geslacht op te geven *op voorgang der Spraakkunstenaren*, dus weer niet volgens de beschaafde spreektaal. Evenmin deden dit Siegenbeek, Bilderdijk en De Vries en Te Winkel. Zij alle zijn uitgegaan van het denkbeeld dat een woord òf M. òf Vr. moet wezen als het niet

onzijdig is. Juister zou het zijn te erkennen, dat na een tijd van verwarring het onderscheid tusschen M. en Vr. buigingsuitgangen in het Nederlands verloren is gegaan.

In Taal en Letteren 1892 blz. 203 handelt dr. R. A. Kollewijn in een artikel „Uit de spelling” over de enkele en dubbele *e* en *o*. In een histories overzicht aangaande het gebruik van die klinkers, doet de schrijver opmerken, dat niet altijd, zoals tegenwoordig, onderscheid is gemaakt tussen de zacht heldere *e* en *o*, die uit klinkers, en de scherp heldere *e* en *o* die uit tweeklanken zijn ontstaan. In het Middelnederlands schreef men meestal één *e*, en zo goed als altijd één *o* op het eind van een lettergreep. Van zachten scherp heldere *e*'s en *o*'s is in die schrijftaal geen sprake. Dat bleef zo in de 16e eeuw, al treft men dan ook onregelmatig en als bij toeval soms twee *e*'s of *o*'s op 't eind van een lettergreep aan.

Het schijnt dat Coornhert de eerste is geweest die getracht heeft zacht- en scherp heldere *e*'s en *o*'s in de schrijftaal te onderscheiden, niet volgens hun oorsprong uit klinkers of tweeklanken, maar naar het verschil in uitspraak, vooral volgens de amsterdamse tongval, die echter ook wat de *e* en *o* betreft dikwijls afweek van andere diealekten. Vondel en Hooft volgden dat na, zonder evenwel een nauwkeurig onderscheid te maken tussen de zacht- en scherp heldere *e* en *o*. Hooft ging er eindelijk toe over, de open klinkers bijna altijd te verdubbelen en *aavond*, *deezee*, *zoomer*, *uuren* enz. te schrijven.

In 't begin der 18e eeuw was er onder de spraakkunstschrijvers groot verschil van mening over het al of niet verdubbelen van de klinkers in open lettergrepen, totdat Lambert ten Kate in zijn *Aenleiding* aantoonde, dat de zachte en scherpe *e* en *o* een verschillende oorsprong hadden. Ofschoon Balthazar Huydecoper tegen zijn sisteem in verzet kwam en het gebruik van de enkele of dubbele *e* en *o* op de

analogie wilde gronden (dus *lezen* en *vroomen* omdat men ook schreef *lees* en *vroom*), volgden in 't laatst der 18e eeuw de meeste taalkundigen het voorbeeld van ten Kate om het schrijven van de enkele of dubbele *e* en *o* afhankelijk te maken van de etymologie en niet van de uitspraak. Siegenbeek volgde bij het éne woord de historische taalwetenschap, bij het andere de uitspraak in de tongvallen. De dichter Staring verklaarde, dat hij de onderscheiding in zachte en scherpheldere *e* en *o* van Siegenbeek vrij spitsvondig en tamelijk overtollig vond, daar er in de beschaafde uitspraak niets van te horen is. De beroemde Jacob Grimm vond de Siegenbeekse spelling ten opzichte van de *e* en *o* ook te geleerd. De Vries en Te Winkel daarentegen lieten waar het mogelijk was de wetenschap gelden, al streed die met de diealektiese uitspraak. Geheel konsekvent waren ze niet, want in de achtervoegsels regelden ze zich naar de klemtoon en niet naar de afleiding. Ook pasten ze de etymologie niet toe op de *a* en *u*. Te Winkel verklaart zelf, dat dezelfde reden die ons tans *verdeelen* en *rooken* met twee, *spreken* en *noten* met één *e* en *o* doet schrijven, ons eigenlijk ook *vader*, *zadel*, *uren* met één, en *jaaren*, *daaden*, *vuuren* met twee *a*'s en *u*'s moest doen spellen.

Uit een en ander leidt de schrijver af, dat het nu tijd is met de spelling van de zachte en scherpe *e* en *o* in open lettergrepen tot vereenvoudiging over te gaan, daar het verschil in uitspraak in de beschaafde spreektaal geheel verdwenen is.

De spelregeling van D. V. en T. W. is te moeilijk voor het grote publiek, te weinig prakties. Die geleerden hebben ook niet bedoeld om prakties voor 't grote publiek te zijn. Hun stelsel is ontworpen niet met het oog op het Nederlandse volk, maar met het oog op een te schrijven wetenschappelijk werk, het grote Woordeboek der nederlandsche taal. Prof. De Vries schreef dan ook in November 1865 :

„De regeling der spelling voor het Nederlandsch Woordenboek, die onlangs door ons tot stand werd gebracht, heeft bij onze taalgenooten in Noord en Zuid een gunstiger ont-
haal gevonden dan wij hadden durven vermoeden. Terwijl wij aanvankelijk geene andere bedoeling hadden dan de schrijfwijze vast te stellen, die in het Woordenboek zou worden gevolgd, is het ons weldra gebleken, dat de herziening onzer orthographie ook in ruimeren kring haren invloed zou doen gevoelen.”

Maar niet ieder was met dat spellingstelsel ingenomen. De belgische leraar Driessche bejammerde het, dat de gans doelloze moeilijkheid van de zacht- en scherpheldere *e* en *o* niet uit de spelling verbannen was, en de geleerde Beckering Vinckers, die de kwestie van de *e* en *o* beter dan iemand anders bestudeerd had, schreef in zijn *Orthographische E-legie* dat, als D. V. en T. W. de stoute schoenen hadden aange-
trokken en tot regel gesteld, dat de *e* en *o* in open lettergrepen evenmin verdubbeld moesten worden als de *a* en *u*, ze wellicht hun wetenschappelijk geweten enige wroeging, maar aan het spellend Nederland een groot gemak bezorgd zouden hebben, en gewerkt in de geest van de tijd, die wil vereenvoudigen en al wat afgeleefd is ten grave dragen. —

Toen de bovengenoemde kommissie in Januarië 1893 met de opgedragen taak gereed was gekomen, werd aan ieder die zich als voorstander van de vereenvoudiging had aan-
gegeven, een exemplaar gezonden van de *Voorstellen tot vereenvoudiging van onze spelling en verbuiging*. De beginselen waarvan de kommissie uitging waren: 1°. het stelsel van D. V. en T. W. te ontlasten van wat het onwetenschappelijks en ononthoudbaars heeft; 2°. zooveel mogelijk dezelfde spraakklank door een zelfde schrijfteken weer te geven; 3°. het gebruik van lettertekens, die geen klank vertegenwoordigen af te schaffen en 4°. zich in de verbuiging naar de beschaafde uitspraak te richten.

In hoofdzaak bevatten de voorstellen het volgende :

De *e* en *o* worden op het eind van een lettergreep niet verdubbeld, behalve de *e* in eenlettergrepige woorden. In open lettergrepen schrijft men *ie*. De stomme *ch* en *h* vervallen. Tussen de delen der samengestelde zelfstandige naamwoorden schrijft men dan alleen een *n* of *s*, wanneer die letters in de beschaafde uitspraak worden gehoord. In bastaardwoorden wordt de *ph* door *f* vervangen. Zaaknamen en *abstracta* hebben een gemengd geslacht. (Men zegt b. v. van inkt: *hij* is goed, ik heb *ze* daar gekocht.) De verbuigingsuitgangen die de beschaafde spreektaal niet laat horen, worden ook niet geschreven. De kommissie achtte het gevaarlijk over die voorstellen in een grote vergadering te beraadslagen, omdat door het stemmen over allerlei onderdelen de kans bestond, dat het ten slotte aangenomen ontwerp een waar monstrum zou zijn. Daarom gaf de kommissie er de voorkeur aan, de voorstellen in hun geheel te doen goed- of afkeuren, en werden alle voorstanders van vereenvoudiging uitgenodigd vóór 15 Maart 1893 aan dr. R. A. Kolléwijn te Amsterdam mee te delen, of zij met de voorstellen konden meegaan of niet. Indien van hen, die in de voorstellen een stap in de goede richting zagen en die wilden meewerken om de voorgestelde vereenvoudiging ingang te doen vinden, zich een voldoende aantal hadden aangemeld, om de hoop op welslagen te rechtvaardigen, zou er een vergadering worden belegd waarop een vereniging tot vereenvoudiging van onze spelling en verbuiging opgericht, en een propaganda-plan besproken kon worden.

Het aantal instemmenden met de Voorstellen was zo groot, dat 12 April 1893 te Amsterdam een vergadering kon worden gehouden onder voorzitterschap van dr. R. A. Kolléwijn, waarin de Vereniging tot stand kwam en aan de kommissie, die ondertussen het verdienstelijk lid T. Terwey door de dood had verloren en voorlopig als bestuur was opgetreden, de opdracht werd gedaan om de Vereniging een orgaan te

bezorgen. Dit was te meer nodig omdat sommige leden zich wel in 't algemeen met de voorstellen konden verenigen, maar in enkele opzichten hier of daar een verandering wensten. Had de Vereniging een orgaan, dan konden mededelingen van verschillende aard ter kennis van de leden worden gebracht, deze een gelegenheid vinden om hun mening voor of tegen verschillende spellingswijzigingen openbaar te maken, en verder de propaganda voor de goede zaak ter hand worden genomen.

Daar de financiële toestand van de Vereniging (de kontribusie bedraagt maar 50 sent) het oprichten van een eigen weekblad of tijdschrift niet toeliet, en bovendien een dergelijk blad bijna uitsluitend in handen zou komen van de leden der Vereniging, besloot het voorlopig bestuur pogingen aan te wenden om beschikking te verkrijgen over een gedeelte van een bestaand, ruim verspreid blad. Die poging slaagde, en sedert Oktober 1893 werden om de veertien dagen een paar kolommen van het weekblad *De Vacature* onder redaksie van het voorlopig bestuur aan de belangen van de Vereniging gewijd. —

Personen van naam begonnen zich over de voorstellen gunstig uit te laten. In *Museum* 1893 N°. 2 bl. 66 schreef prof. B. Sijmons: „De bezwaren tegen onze tegenwoordige spelling zijn niet denkbeeldig. De bezwaren tegen onze geslachtsregeling en verbuiging zijn het evenmin. Ons spellingsysteem wordt beheerscht door nuttelooze onderscheidingen, die in de beschaafde (niet-dialectische) uitspraak geen steun meer vinden . . . . Het wordt ontsierd door overtollige teekens, die niet meer gesproken klanken vertegenwoordigen en gehandhaafd zijn geworden alleen ter wille van de etymologie. Onze geslachtsregeling en onze declinatie zijn grootendeels kunstmatige en willekeurige producten. Onze schrijftaal is, en wordt meer en meer een vreemde taal, met de spreektaal in voortdurenden strijd, en haar onwillekeurig tot stijfheid en gemaaktheid noodzakende.” —

In het April-nummer van De Gids 1893 schreef prof. Logeman *Taal-radicalisme*, waarin o. a. wordt gewezen op het vreemde van onze spelling, die op menig punt de uitspraak voorstelt zoals die eeuwen geleden was. Niet alleen wat de spelling, maar ook wat spraakkunst en wordekeus betreft, is een vergelijk tussen schrijf- en spreektaal gewenst. Dat dit al lang is gevoeld, kan blijken uit de opstellen in het tijdschrift „Taal en Letteren” onder redaksie van dr. Buitenrust Hettema, J. H. van den Bosch, dr. R. A. Kollwijn en prof. J. Vercoullie. Zoals te verwachten was gaan tegen de pogingen om onze schrijftaal te vereenvoudigen van verschillende kanten stemmen op. Wij hebben pas het stelsel van De Vries en Te Winkel, daar was men mee tevreden. Is dr. Kollwijn zoveel knapper dan prof. De Vries? Waarom nu *vis* schrijven in plaats van *visch*? Dat verbergt immers de ware etymologie van 't woord?

Men verliest bij die vragen uit het oog, dat prof. de Vries zijn spellingstelsel in elkaar heeft gezet omdat de noodzakelijkheid hem daartoe dwong bij de vervaardiging van het grote woordenboek der nederlandse taal. Het kan misschien bij hem zijn opgekomen dat anderen zijn spellingstelsel zouden volgen, *doel* was het bij de samenstelling zeker niet. Het doel kan niet anders zijn geweest dan orde in de chaos te brengen ter wille van een zuiver geleerd werk. Had hij een spelling voor het volk willen maken, zou hij dan gezegd hebben ik behoud de *ch* in *visch* omdat die mij de *k* van het gotiese *fisks* voorstelt? Er kan dus geen sprake van zijn, de knapheid van beide genoemde heren te vergelijken. Met de etymologie schermt gaarne nog menig een, omdat het zo'n schijn van geleerdheid geeft. De etymologie van een woord is zijn ware vormgeschiedenis. Die *vorm* is een zichtbaar teken dat een woord, d. i. de klank heeft. De etymologie van een woord moet dus de verschillende klanken doen kennen, die achtereenvolgens in de loop der

tijden aan een zelfde iets deden denken. Als dus bij het woord *vis* de *ch* niet meer wordt uitgesproken, heeft dat letterteken er geen reden van bestaan meer bij. Wel verre dus van ons de etymologie van 't woord te verbergen, zal het weglaten van de *ch* aan ons — voor wie het minder nodig is, maar ook onze kleinkinderen — de etymologie, d. i. de ware vormgeschiedenis van het woord doen kennen. Daaruit is te zien dat in onze tijd de *ch* bij het woord *vis* niet meer wordt uitgesproken. Men gaat dus zeker niet te ver met enkele overtollige letters weg te laten en het verschil van enkele en dubbele *e* en *o* bij gelijke uitspraak op te heffen. Ook zegge men niet dat de voorstellen ter vereenvoudiging van de schrijftaal de geslachten afschaffen, ze vragen alleen de erkenning dat ze al lang afgeschapt zijn. Vooral door de invloed van de studie van 't Latijn gaat men bij het onderwijzen van de spraakkunst van onze taal te veel uit van het verleden, in plaats van het heden 't eerst in 't oog te vatten. Er dient een eind gemaakt te worden aan de dwang die ons drukt op het gebied van spelling, spraakkunst en woordekeus. Wij moeten het maar durven aanvatten! Flink gewaagd is half gewonnen! —

In Vragen van den Dag 1893 4^e afl. schreef dr. J. M. Hoogvliet onder het opschrift „Onze nieuwste spelling”, dat *ingenomenheid* met de geest, het doel en de strekking, die in de voorstellen der kommissie zijn op te merken, hem de pen had doen opvatten. Daar hij voor de keus stond, de voorstellen gezamenlik aan te nemen of te verwerpen, was hem de verleiding zeer sterk om de vele uitnemend praktische wijzigingen door de kommissie voorgesteld aan te nemen, en zijn verdere verlangens en verwachtingen voorlopig *in pectro* te houden. Hij eindigt zijn artikel met een oproeping aan alle, die zich evenals hij in beginsel met de spelling-Kollewijn kunnen verenigen, om 1°. alle spellingkwesties die door deze kommissie *niet* zijn aangeroerd, ook

voorlopig *onaangeroerd te laten* en 2°. van de *veranderingen* door de kommissie voorgesteld al datgene, waarmee men zich enigermate verenigen kan, zooveel mogelijk aan te nemen en daarbij aan kleine bezwaren of meningverschillen *niet* te blijven hangen. —

In afl. 5 van Vragen van den Dag 1893 gaf dr. R. A. Kolléwijn onder de titel *Over Spelling en Verbuiging*, een antwoord op sommige aanmerkingen, die gemaakt waren op zijn anderhalf jaar vroeger verschenen *Onze lastige Spelling*. Aan hen die een fonetische spelling wenschen, houdt hij de uitspraak van prof. Paul voor: „Een nauwkeurige ontbinding van een woord in al zijn elementen is niet alleen heel moeilijk, maar kort en goed onmogelijk. Het woord is geen aaneenschakeling van een bepaald aantal zelfstandige klanken, die alle kunnen worden uitgedrukt door tekens van het alfabet, maar het is in de grond van de zaak een doorlopende reeks van een ontzaglijk groot aantal geluiden; door de letters worden altijd alleen maar enkele karakteristieke punten van die reeks aangeduid, en dat [nog vrij gebrekkig.”

Aan de vele spelregelaars die met voorliefde de historische of etymologische weg bewandelen, merkt de schrijver op, dat een spellingstelsel nooit etymologies zuiver is, en er alleen sprake kan zijn van meer of minder invloed van de etymologie (d. i. hier afleiding van oudere vormen). Zij streven er niet in de eerste plaats naar, de gehoorde klanken zo eenvoudig mogelijk door eenmaal vastgestelde tekens weer te geven, maar veeleer willen ze door de schrijfwijze een herinnering bewaren aan klanken, die door onze voorouders werden uitgesproken, maar uit het hedendaagse Nederlands verdwenen zijn. Zo spreken zij *vis*, *mens*, *bos*, maar schrijven *visch*, *mensch*, *bosch*, hoewel in die en dergelijke woorden de *ch* al sedert een eeuw of zes niet meer wordt gehoord.

Als een voordeel van de etymologische spelling voert men aan dat hij de *ingewijde* omtrent de geschiedenis van een klank, soms van een woord kan inlichten. De spelling was voor prof. De Vries niet zelden aanleiding tot een scherpzinnig en grondig onderzoek naar de oorsprong van een woord. Maar grote bewondering voor die nasporingen kan gepaard gaan met de mening, dat de geschiedenis van een woord, hoe belangwekkend op zich zelf, niet van invloed behoort te zijn op de spelling. Aan de spelling van D. V. en T. W. kan de deskundige zien dat de *oo* in *hoonen* ontstaan is uit *au*; de *o* in *kogel* uit *u*; de *sch* in *menschen* uit *sk*. Uit de vergelijking van *hertekop* met *leeuwenkop* kan hij tot het besluit komen dat *hert* vroeger sterk, en *leeuw* zwak werd verbogen. Maar voor hoeveel mensen die dat niet wisten, is het van belang? En hoevele, voor wie het belangrijk is, zouden er bij eenvoudiger spelling niet mee bekend zijn? Het kleine voordeel dat enkele personen van een etymologische spelling hebben, wordt veel te duur gekocht door aan honderdduizenden een ondragelijke last op te leggen. Bovendien geeft het stelsel van D. V. en T. W., omdat het de etymologie niet konsekvent toepast, aan menigeen aanleiding zich te vergissen. Wie mocht menen dat in *hijschen* de *sch* uit *sk*, in *heeren* de *ee* uit *ai* is afgeleid of dat *bos* en *bosch* oorspronkelijk verschillende woorden zijn, komt bedrogen uit. In dat stelsel kan men niet vooruit weten of de etymologie is toegepast.

Laat men de etymologie in de spelling schieten, dan treden op de voorgrond *beschaafde uitspraak* en *gebruik*. Daar men in de twee laatste eeuwen bij de steeds veranderende uitspraak wat heel konservatief in de spelling is geweest, heeft men tegenwoordig in duizenden gevallen voor één klank tussen twee of meer lettertekens te kiezen. Had men alleen te doen met kinderen die nog moeten leren lezen en schrijven, dan zou een grote opruiming verkieslik zijn, maar men

moet ook rekening houden met het zeer groot aantal landgenoten, voor wie een sterk gewijzigde spelling bij het lezen en schrijven te inspannend, te bezwaarlijk zou zijn. Wil men belangrijke vereenvoudigingen tot stand brengen, dan moeten die bij 't *schrijven* van veel dienst zijn, maar bij 't lezen niet te zeer in 't oog springen. Een ander voordeel van maathouden is daarin gelegen, dat kinderen, die de vereenvoudigde spelling hebben geleerd, zonder moeite kunnen lezen wat in een vroegere spelling geschreven is.

Sommige tegenstanders van de vereenvoudiging beweren dat men de taal gaat verminken, verknoeien, als men zo op eens nalaat letters te schrijven, die eeuwen lang zijn geschreven. Maar evenmin als een slecht of een geflatteerd portret een mens leliker of mooier maakt, evenmin kan de taal, die afgebeeld wordt, door spelling leliker of mooier worden, dit kan alleen plaats hebben door wordekeus en zinsbouw. Een goed opstel met spelfouten blijft goed, een lor zonder een enkele spelfout blijft een lor.

Dat er zijn die sommige vereenvoudigingen anders zouden hebben verlangd, ligt voor de hand, daar dikwijls niet uit te maken is, wat de voorkeur verdient, b.v. of volkomen klinkers altijd met één teken moeten worden gespeld of met twee. Een regel echter moet er zijn, en nu komt het er maar op aan of hij eenvoudig, prakties, liefst zonder uitzonderingen is. --

Geheel anders dacht de heer C. H. den Hertog over de zaak. In een vlugschrift *Waarom Onaannemelijk* (Groningen, P. Noordhoff 1893) zette hij zijn bezwaren tegen de voorstellen tot vereenvoudiging van onze spelling en verbuiging uiteen. Aan hetgeen hij op de voorgestelde wijzigingen in de spelling heeft aan te merken laat hij een tiental „waarheden” vooraf gaan, die hij bij zijn overleggingen in 't oog heeft gehouden. Zo legt hij er nadruk op, dat bij een spelregeling vooral moet worden gestreefd naar *eenheid* en

bestendigheid, dat men de doelmatigheid hoog moet houden van een regeling door bevoegden op grond van *uitspraak*, *etymologie* en *analogie* met enkele willekeurige beslissingen in twijfelachtige gevallen, en dat, daar er meer lezers dan schrijvers zijn, bij een regeling van de spelling het gemak der lezers meer gewicht in de schaal legt dan dat der schrijvers.

Met het voorstel om de *e* en *o* in open lettergrepen, evenmin als de *a* en *u* te verdubbelen, kan de heer den Hertog zich niet verenigen. Wat de *e* betreft, vreest hij dat men bij vergissing *négeren* voor *negèren*, *krakelingen* voor *krakélingen* enz. zal lezen, en dat men bij woorden als *zogen* en *horen* enz. niet juist zal weten wat de bedoeling is. Voert men hiertegen aan dat men zich in 't spreken met die woorden ook niet vergist, dan merkt de schrijver hiertegen op, dat het oog zich eerder vergist dan het oor.

Door de *i* in open lettergrepen steeds *ie* te schrijven, wordt een „zeer doelmatig onderscheid” weggenomen.

Als stomme letters op afleidkundige gronden geschreven worden, is het nog niet noodzakelijk dat alle schrijvenden die gronden kennen. Ze weg te laten zou een grote verandering in de woordbeelden ten gevolge hebben. Aan *tans* zou men wel wennen, maar aan *tee*! De slordigste keukenmeid schrijft korrek *thee*. En zal men er ooit toe komen *Pasen*, een *hese stem* te schrijven? *Erwt* komt de spreektaal meer nabij dan *ert*; meestal zegt men *erret*. Ook ziet de schrijver er erg tegen op, het onderscheid tussen bijwoorden en bijvoegelijke naamwoorden, aangegeven door *s* en *sch*, te laten varen.

In plaats van de verbindings-*n* alleen te schrijven waar die gehoord wordt, wil de schrijver het onderscheid blijven behouden van de *n* als welluidendheidsletter, genietiesteken en meervoudsteken. De schrijfwijze *leeuwehok*, *apekuren* vindt hij hinderlijk. Hij hoort, wat de verbindings-*s* betreft, in woorden als *handelschool*, *koopmanstand* wel degelijk een dubbele *s*.

Bij de bastaardwoorden lijkt de vervanging van *ph* door *f* in woorden als *fotografic* de natuurlikheid zelf, maar het wordt wonderlik die *f* in gezelschap te zien van *c*, *x* *y* en *th* b.v. *fysica*. Absoluut ontoonbaar is *graficesc*. De woorden *porsic*, *sienjaal* zien er weinig aantlokkend uit. Het woord *sjef* leidt tot verkeerde uitspraak.

Het is een feit, dat de spreektaal bij zaaknamen, en ook bij een aantal diernamen aan geen geslachtsonderscheid denkt of er vrij willekeurig mee omspringt, maar de grilligheden die bij een gesprek of zelfs in een voor de vuist uitgesproken rede niet hinderen, doen dat wel, zodra ze in het rustige schrift verschijnen. Er is weinig kans dat men zal gaan schrijven: „De macht *der* liefde, die *zijn* invloed op den duur nimmer mist.” Al zouden echter alle toekomstige schrijvers meegaan, de boeken die er zijn en die maar niet alle op eens herdrukt zullen worden, zullen nog jaren lang het overgeleverde geslachtsonderscheid bij zaaknamen en *abstracta* in herinnering houden.

Tegen het schrijven van *de*, *die*, *dese*, *onze* in de 1ste, 3de en 4de naamval moet bezwaar gemaakt worden. Wil men die raad geven voor huis- en tuingebruik, dan is er niets tegen. Maar voert men dat gebruik voor alle schrijftaal in, dan begraaft men iets dat niet dood is, want het leeft nog in de grote hoeveelheid litteratuur. Ook wordt door het toenemen van de toonloze *c*'s het Nederlands bij het lezen onwelluidender. De slot *n*'s, niet geknepen, maar zacht uitgesproken, geven aan proza en verzen een aangename stevigheid, het weglaten ervan geeft aanleiding tot een „allerakeligst gekwebbel.” Daarbij wordt door het gelijkmaken van de drie naamvallen het verstaan van een aantal zinnen moeiliker.

Ten slotte wil de schrijver het nauwkeurig spellen van onze taal bevorderen door verplicht, langduriger en beter ingericht onderwijs. —

Kort nadat de heer den Hertog zijn bezwaren tegen de voorstellen had bekend gemaakt, verscheen bij W. J. Thieme & Cie te Zutfen *Kollewijn's taalbeweging toegelicht en verdedigd door dr. J. M. Hoogvliet*. De schrijver stelt enige maatregelen voor om de overgang van de bestaande tot de vereenvoudigde spelling gemakkelijker te maken, door op de enkele *e* en *o* in open lettergrepen een horizontaal streepje te plaatsen, en de stomme letters die weggelaten worden door een apostrof te vervangen b.v. *mens'*, *l'ans*. Het schrijven van *ie* voor de lange of volkomen *i* acht de schrijver bedenkelijk, omdat *ie*, zelfs binnen een lettergreep als *lief*, een ongerijmde, door niets te verdedigen schrijfwijze is. Menige bedenking heeft dr. Hoogvliet tegen de waarheden en bezwaren in de brosjure van de heer den Hertog. Enkele beschouwingen, die in *Waarom Onaannemelijk?* voorkomen zijn moeilijk te volgen, vooral doordat de benamingen *schrijftaal* en *geschreven taal*, *spreektaal* en *gesproken taal* niet altijd duidelijk worden onderscheiden.

Eenheid en *bestendigheid* is ook het ideaal van de vereenvoudigers, maar zonder volledig alfabet en een zuiver regelmatige toepassing daarvan zijn die woorden . . . woorden en niets meer.

De spellingkommissie heeft er wel degelijk naar gestreefd om misverstand te voorkomen, en waar ze het niet heeft aangegeven, kan erin voorzien worden door een onderscheidstékentje aan een letter b.v. *négeren*, *negéren*. En moge de vereenvoudigde spelling op de lezer die aan de gebruikelijke spelling gewoon is, aanvankelijk een wonderlike indruk maken, in korte tijd is men eraan gewend.

Wanneer een onderwerp van studie, zo innig onbeduidend, zo nietig en waardeloos als kwesties van spelling, in die mate beslag legt op het lager onderwijs, dat daarvoor de duur van het onderwijs verlengd, de klassen in onderdelen gesplitst, en nog meer bezwarende en kostbare maatregelen

genomen moeten worden, dan is dat een afdoend bewijs, dat de tot heden gevolgde spelling *moeilik*, of, wat op hetzelfde neerkomt, *onwaar* en *onnatuurlijk* is. Het gaat niet aan de Nederlanders te dwingen, een verschil in uitspraak in het schrift af te beelden, dat voor hen niet bestaat.

Voor de drievoudige splitsing van de verbindings-*n* zoals de heer den Hertog die aangeeft, gevoelt dr. Hoogvliet heel weinig, daar de taalgenius in alle drie de gevallen de letter *n* heeft laten uitvallen. Een welluidendheidsletter die niet wordt uitgesproken is wel wat heel dwaas. Dat in dichtelijke en bijbelse uitdrukkingen, waarin de *n* wordt uitgesproken, die letter ook geschreven wordt, spreekt van zelf.

Het voorstel om bij algemene telwoorden en bij voor-naamwoorden als *alle*, de *mijne* de meervouds *n* weg te laten, ofschoon in strijd met het gevoelen van de heer den Hertog, is zeer aannemelijk, omdat die *n* een verzinsel blijkt te zijn van de taalléraren der laatste eeuwen. In 't Engels (met uitzondering van *others*), de Skandinaviese talen en 't Duits komt bij die woorden evenmin een meervoudsteken voor als in 't Middelnederlands.

Ook de heer Terwey, lid der spellingskommissie, had de heer den Hertog willen beantwoorden. Ziekte deed hem zijn plan uitstellen, en eindelijk gevoelde hij zich zo zwak en lusteloos, dat hij dr. Kolléwijn verzocht de taak van hem over te nemen. Deze voldeed daaraan en gaf namens het voorlopig bestuur van de Vereniging bij W. J. Thieme & Cie te Zutfen het vlugschrift „*Onaannemelijk?*” in 't licht. De schrijver begint met de opmerking dat de bezwaren tegen de vereenvoudiging tweeërlei zijn. De eerste reeks wordt te berde gebracht door hen die (misleid door een gebrekkig begrip van het wezen der taal en de verhouding van taal tot spelling) in spellingwijziging en een nauwkeuriger weergeven van de beschaafde spreektaal, een willekeurig veranderen *der taal zelf* zien. Daar die bezwaren onmogelijk op argumenten

te gronden zijn, worden ze, zoals in sommige bladen is geschied, om een schijn van kracht en flinkheid te verkrijgen, vertoond onder de noodkreten: *taalverbastering*, *taalverknocing*. Die van de tweede soort zijn een gevolg van een overdreven gehechtheid aan het bestaande, en van de ongegronde vrees dat door hervorming allerlei verwarring zou ontstaan.

Vervolgens geeft de schrijver zijn aanmerkingen op de tien „waarheden” van de heer den Hertog. Om in geen herhalingen te vallen is het hier voldoende op het volgende te wijzen. Op „waarheid” Nr. 3 dat het streven naar eenheid in de spelling van belang is voor schrijvers om niet misverstaan te worden, merkt dr. K. op, dat J. v. Lennep, Beets, Da Costa, ten Kate, de Génestet, Thijm, Hofdijk er zich niet door bezwaard gevoelden, toen zij de spelling van Bilderdijk of hun eigene volgden, terwijl die van Siegenbeek de officieële was. Bij een eenvoudige spelling wordt de zozeer gewenste eenheid in werkelijkheid groter. Nu volgt men D. V. en T. W. *in naam*, maar de meeste Nederlanders wijken telkens van dat stelsel en de voorgeschreven verbuiging af, minder met opzet dan uit onbekendheid met de regels en uitzonderingen.

De „waarheid” Nr. 6 dat er meer lezers dan schrijvers zijn, en dus het gemak van de lezers 't eerst in 't oog dient te worden gehouden, wordt beantwoord met de opmerking, dat de heer d. H. blijkbaar weer alleen aan schrijvers van boeken denkt. Toch tracht men op de scholen de kinderen ook zuiver te leren schrijven. En als men bang is, de lezers door een ongewone vorm af te schrikken, kan er nooit sprake zijn van verbetering in de spelling aan te brengen. De ervaring leert volgens de heer d. H. dat het schrift meer behoefte heeft aan vormonderscheid dan de spraak; volgens dr. K., dat een onderscheid als, tussen *licht* en *ligt*, *hair* en *haar*, *meir* en *meer*, *ons* en *once* enz. best gemist kan worden.

Op het gezegde van de heer d. H. dat het niet aangaat te beweren dat de enkele *e* en *o* spelling van de kommissie meer in overeenstemming is met de beschaafde uitspraak dan de dubbele, wordt geantwoord dat de kommissie dat nooit heeft beweerd; wel dat de *e* in *beten* en *heeten* en de *o* in *komen* en *boomen* volkomen gelijk worden uitgesproken in de beschaafde spreektaal en het dus *rationecl* is ze eender te spellen.

Bij de behandeling van de heer den Hertog's gevoelen over de *e* en *o* spelling, haalt dr. K. de volgende woorden van D. V. en T. W. aan: „Een onkundige moge *bedelen* en *legeren* uitspreken alsof er *bedeelen*, *legeeren* stond of *bévingen* met *bevtingen* verwarren; maar die mogelijke vergissing van lieden, wier kennis zo gebrekkig is, kan voor de taal geen reden zijn om het spellingstelsel te veranderen.”

Als de heer d. H. de vormen *beledigen*, *meinedige* lelik vindt, vraagt dr. K., waarom *bevelen*, *gelegen*, *berekenen* enz. niet lelik zijn?

Tegenover de klacht dat volgens de voorstellen het onderscheid verloren gaat tussen *wezen* en *weezen*, *zogen* en *zoogen* enz. wordt als geruststelling opgemerkt dat de woorden *arm*, *net*, *schop*, *anker*, *monster*, *schimmel* enz. ieder ook twee of meer betekenissen hebben en geen aanleiding tot vergissingen geven. Soms wel in losse zinnnetjes, maar niet, zoals dat bij spreken en schrijven steeds plaats heeft, met zinnen die in betrekking staan tot andere.

Het bezwaar van de heer d. H. tegen het vervangen van *isch* door *ics*, op grond dat die uitgang vooral voorkomt in ontleende woorden, die in de buurtalen een enkele *i* hebben, doet dr. K. vragen of men op die grond *ief*, *iek* en *iet* dan ook niet *if*, *ik* en *it* zou moeten schrijven dus *tarif*, *republiek*, *granit* zoowel als *wettisch* en *familie*?

Op de bewering dat de schrijftaal in zake buiging meer behoefte heeft aan onderscheidingen wordt geantwoord, dat

de schrijftaal het in zake buiging ook zonder veel onderscheidingen doen kan, zoals o. a. wordt bewezen door het Engels en Deens, en bij ons geldt de vraag: Wat heeft onze tegenwoordig levende taal (waarnaar de schrijftaal zich behoort te richten) nog aan verbuigingsuitgangen overgehouden?

De heer den Hertog geeft niet toe, dat het aan de spel-
lingkommissie gelukt is de heersende willekeur op het gebied
der geslachten te kodiefieseren, en merkt op dat uitdrukkingen
als *'s werelds loop* bewijzen, hoe moeilijk men zich losmaakt
van 't verleden. Daarop wordt geantwoord, dat de kommissie
in de eerste plaats de feitelijke toestand heeft willen konsta-
tëren, en er op heeft gewezen, dat de geslachtsregeling die
men aan de schrijftaal heeft opgedrongen, willekeurig en
met de spreektaal in strijd is. Een uitdrukking als *'s werelds
loop* leeft in de spreektaal en kan dus niet veranderd worden,
maar de *s* in „de kleur des spreeuws” is dood en kan gerust
worden begraven.

Tegen de vrees van de heer den Hertog dat de geslachts-
regeling volgens de beschaafde spreektaal dubbelzinnigheid
in de schrijftaal zal doen ontstaan, wordt opgemerkt, dat
het Frans en Engels daar toch niet van te lijden hebben.

Een allesoverwegend bezwaar van de heer d. H. is, dat
het geslachtsonderscheid van *abstracta* nog in tal van bekende
personiefiekasies in de schrijftaal leeft, en hij vraagt of nu
voortaan „de *voorzichtigheid* de *vader* van de porseleinkast
wordt”? Het antwoord daarop luidt, dat een spreekwoord,
een vaststaande uitdrukking, natuurlijk niet verandert en de
voorzichtigheid dus de *moeder* van de porseleinkast blijft.
Bij personiefiekasies zijn de dichters ook niet met het woord-
geslacht te rade gegaan. Vondel noemt „den *regenboogh*”
een „*kamerjoffer*”; Hooft „de *Zee*, den *Vader* aller meeren”;
da Costa de „*taal*” een „*held*”; Bilderdijk de „*begceerte*”
een „*knaapjen*”; Beets „*pijn*” een „*mecster*”; Hélène

Swarth zegt van de *Haat* sprekende „zij had een mantel aan”, enz. ¹⁾

De aanmerking dat *den, dien, dezen* enz. nog leven in de litteratuur, wordt beantwoord met de opmerking, dat dan het Latijn ook nog onder de levende talen is te rekenen.

Zegt de heer d. H., dat het schrijven van *degene, dezulke* enz. als konsekwensie meebrengt, dat men dan in 't meervoud ook de *zicke, de afgestorvene* zonder *n* moet gaan schrijven, dan luidt daarop het antwoord, dat de eerste woorden voornaamwoorden, en de laatste zelfstandige naamwoorden zijn: het zelfstandig gebruikte *die* krijgt in 't meervoud ook geen *n*.

De heer d. H. vreest dat het weglaten van de verbuigings-*n* het verstaan van een aantal zinnen b.v. „De Heer H. was de vergadering nogal meegevallen” moeiliker, en strengere syntaksiese voorschriften en veel afspraak nodig zal maken. Daartegen wordt aangevoerd dat die moeilijkheden zich dan ook moesten voordoen met vrouwelijke en onzijdige woorden b.v. „De vrouw was haar nicht nogal meegevallen”. „Uw zuster zeide een aardigheid, maar ik begreep haar niet.” ²⁾ Prof. Paul heeft er reeds op gewezen, dat men toch eens moet ophouden met hetgeen men gewoonlijk een zin noemt, als een op zich zelf staande eenheid te beschouwen, en dat men hem veeleer als een lid van een voortlopende reeks aan moest zien. Het verband wijst de betekenis aan. En wat de afspraak betreft, kan het dwazer dan een heirleger *n*'s te schrijven, die niemand uitspreekt, die in de levende taal niet bekend zijn en die alleen door peuterachtige presiezigheid op hun plaatsjes te zetten zijn? *Die* afspraak zal juist overbodig worden.

Uit de wens van de heer d. H. om bij eksamens het gebruik van een wordeboekje toe te laten, blijkt duidelijk, dat ook hij van mening is, dat geen Nederlander zijn taal

¹⁾ Vergelijk ook *Taal en Letteren* V, 59, noot van Dr. F. Buitenrust Hettema.

²⁾ P. de Geus in *De Bode*, 1893.

zonder fouten kan schrijven, als hij geen woordelijst naast zich heeft, zegt dr. K.—

Naar aanleiding van dr. Kollewijn's *Onaanneemelijk?* schreef prof. Cosijn in Museum 1893 Nr. 11 bl. 403 dat hij niet ingenomen is met de spellingverandering, niet omdat hij de gebruikelijke goedvindt, maar omdat hij, als hij aan 't veranderen ging, foneties zou willen spellen en dan vervolgt hij: „Een andere zaak is de grammatica. Schier geen enkel argument van de voorstanders van het oude en verouderde flexie-systeem heeft mij overtuigd. In de allereerste plaats dienen we ons verbuigingsstelsel te herzien, schrift en spraak in overeenstemming te brengen. Dan eerst spreken en schrijven we grammatisch juist. Naar mijn (on-)bescheiden meening maken we ons voor alle vreemdelingen belachelijk door als vrouwelijk op te vatten en te verbuigen wat de gemeenlandsche spraak van beschaafden en onbeschaafden met een *hij* aanduidt. Waarop berust het vrouwelijk geslacht *der* sabel? Een huzarenofficier trekt *hem*, de oppasser poetst *hem* — die volgens het reglement een *zij* is.” „Aanvaardt,” aldus eindigt prof. C. „daarom, dr. Kollewijn en gij allen die dezen goeden strijd strijdt, mijn hulde.”—

In „Vragen des Tijds” schreef Mej. F. J. van Uildriks een artikel *Vereenvoudiging van Spelling en Verbuiging*, gedateerd 30 Mei 1893, waarin zij erop wijst dat, zal de Vereniging slagen, schrijvers en lezers twee neigingen bij zich moeten onderdrukken, n.l. èn hun nieuwigheidsvrees èn hun verering voor wat geleerd lijkt. Want er moet bedacht worden, dat het sukses van D. V. en T. W., van 1865 dagtekenend, gelegen was in het wetenschappelijk waas dat er over is uitgespreid, terwijl het stelsel Kollewijn-Terwey, juist omdat het zo eenvoudig en voor-de-hand-liggend is, de zich zo graag aan *einen grauen Dunst* vergapende menigte veel moeilijker zal winnen. De bezwaren die het met grote zorg in elkaar gezette spellingstelsel van D. V. en T. W.

aankleven, zo gaat de schrijfster voort, hebben in de laatste tijd op velerlei wijzen in de pers uiting gevonden en zijn aldus saam te vatten: 1°. het stelsel is te moeilijk om het geestelijk eigendom te worden, zelfs der lieden van voldoende ontwikkeling; 2°. bij de pogingen om het te bemachtigen wordt in de scholen veel kostbare tijd verspild en in het leven veel onnodige ergernis verwekt, en 3°. het niet slagen van die pogingen geeft aanleiding tot een lelik velerlei van schrijftrant en een droevig gevoel van onmacht bij onervaren schrijvers.

Om dat te doen uitkomen wijst Mej. U. er op dat dr. Kalff in zijn opstel over het onderwijs in de moedertaal verklaart, dat hij de regels van de spelling volgens D. V. en T. W. niet zou wenschen te schrappen en men misschien steeds moet beginnen met ze van buiten te laten leren. Hoeveel zorg wordt aldus aan de spelling gewijd op onze inrichtingen van voortgezet onderwijs, en, ten gevolge van de eksamen-eisen voor de toelating, ook op de lagere school. En hoeveel nuttiger kon die tijd op beide soorten van inrichtingen worden besteed!

De vrees van de heer den Hertog dat het weglaten der stomme letters het bewaren van sommige noodzakelijke taalbegrippen moeilijker zal maken, kan, Mej. U. niet delen. De Engelsman weet dat er van zijn *weekly earnings* sprake is, als de patroon hem voorstelt *to pay him weekly*. En wat het Fries naast de Fries betreft, zullen we evenmin moeite hebben als *der Deutsche* mit *dem Deutschen* of als *le Français* met *le Français*. —

In Noord en Zuid, zeventiende jaarg. Nr. 1, 1894 verhief dr. W. Zuidema zijn stem tegen de vereenvoudiging in een opstel *Ja, Onaannemelijk!* Hij keurt het af, dat vereniging naast vereenvoudiging wordt geschreven daar in beide een hetzelfde woord is; ontkent dat *den* niet meer gezegd wordt, daar het in zijn omgeving nog wel in de 1ste naamv. wordt

gebruikt. Hij keurt het af dat er zo aan de verbuiging gepeuterd wordt, en verklaart op zijn woord van eer, dat hij — niet alleen nu, maar lang vóórdat hij kandidaats had gedaan — zelden moeite met de naamvallen, en nimmer met het geslacht heeft gehad. ¹⁾ Hij wil de spelling van de enkele en dubbele *e* en *o*, alsmede van *yj* en *ei* zoveel mogelijk gronden op de verschillende tongvallen in ons land. De ondervinding heeft hem geleerd dat veel Hollanders en Brabanders in hun spreken onderscheid maken tusschen *yj* en *ei*, ofschoon ze 't zelf niet weten, en dat het wenselijk is het vroegere onderscheid tussen *licht* en *ligt* te herstellen. Daar in het op zich zelf staande zinnetje „ik ben voor u gekomen” *voor* zowel *eerder dan* als *voorbij* kan betekenen, wenst de schrijver dat men in 't algemeen meer de moed had tongvalvormen, in dit geval *veur*, in de schrijftaal op te nemen, dan kon zich mettertijd een onderscheid als tussen *vor* en *für* ontwikkelen.

Op het gebied van 't Duits meent de schrijver een ervaring te bezitten als volgens de heer den Hertog maar weinig Nederlanders hebben. Hij heeft in Berlijn, Metz, Straatsburg en Colmar met studenten en gepromoveerden verkeer, en niemand Duits horen spreken zoals wij en de Duitsers dat op school leren. Te Colmar hoorde hij een beschaafd uitziend man een ongeval met dodelijke afloop vertellen met de uitdrukking „hat sich nimmer gerieht,” voor „und er regte sich nicht.” Wat is dat voor een beginsel, vraagt dr. Z., dat de schrijftaal zich behoort te richten naar de spreektaal? Zij hebben verschil in oorsprong, in aard, in doel, in middelen. Vreemde woorden moesten we niet gebruiken, en die we niet kunnen missen volgens onze uitspraak spellen. Op de aanmerking van dr. Kollewijn, dat als een buigings-

¹⁾ Dit was zeker onbekend aan prof. Cosijn, toen hij verzekerde dat geen sterveling de geslachten der duizenden nederlandse substantieven in 't hoofd heeft. Zie Museum 1894 bl. 404.

vorm in de litteratuur *leeft* men op die manier kan zeggen dat het Latijn nog leeft, geeft dr. Z. tot antwoord, dat het Latijn *zeker* nog leeft en het Grieks en Hebreeuws en Sanskriet ook, omdat er altijd nog mensen zijn die de gedichten, in die talen geschreven, bewonderen en genieten. —

Dr. C. H. Ph. Meijer was een geheel ander gevoelen toegedaan. In *Voor en tegen de nieuwe Taalbeweging* (W. J. Thieme & Cie te Zutfen 1894) wees hij erop, dat de heer Kolléwijn in *Onaannemelijk?* geen sterker bewijs had kunnen geven van de noodzakelijkheid van vereenvoudiging in de schrijftaal, dan door te wijzen op de door de heer den Hertog aangeprezen middelen om meer eenheid in de schrijftaal te verkrijgen. Dr. Meijer acht het beter, tot het verkrijgen van de gewenste eenheid regels te stellen, die heel eenvoudig en liefst zonder uitzonderingen zijn. De vreemdigheid voor 't oog, dat schrikbeeld van de heer d. H. zal er wel spoedig afgaan, en daar de meeste lezers tevens schrijvers zijn, zal het gemak van 't schrijven wel degelijk als tegenwicht gerekend mogen worden.

Evenals de spellingkommissie de volkomen *i* altijd door *ie* voorstelt, had de schrijver wel gewenst, dat de volkomen *e* altijd *ee* werd geschreven.

Dat het wegvallen van de stomme *ch* bij bijv. naamw. onduidelikheid zou doen ontstaan, weerlegt dr. M. met de opmerking, dat woorden als *dwaas*, *goed* enz. bijvoegelijk en bijwoordelijk worden gebruikt zonder aanleiding tot vergissing te geven.

Dat het achtervoegsel *ies*, even gemotiveerd als *ief*, *iek* en *iet*, er op 't eerste gezicht wat vreemd uitziet, is geen bezwaar te achten; aan dat vreemde is men spoedig gewend.

Wat de verbindings-*n* betreft sluit de schrijver zich aan bij de door dr. Hoogvliet geformuleerde regel, dat in het jongste tijdperk van onze taal de toonloze *e* voor verschil-

lende soorten van samenstellingen de algemeen gangbare verbindingsletter is geworden.

Vreemde woorden, die algemeen gebruikt worden, zou de schrijver liever wat eerder als hollandsse woorden beschouwen dan gewoonlijk geschiedt. Dat de spelling *sjef*, zoals de heer den H. zegt, tot verkeerde uitspraak zou leiden is onjuist. In *sjaal*, *sjees* enz. wordt de *sj* uitgesproken als de franse *ch*.

Dat het verschil tussen spreek- en schrijftaal bij ons groter is dan bij menig ander volk blijkt voldoende uit de buigingsvormen en het geslachtsonderscheid. Als de Engelse en Deense schrijftaal buiten het geslachtsonderscheid en de niet gesproken uitgangen kunnen, kan de Nederlandse het ook.

Over het geheel is de schrijver het met de voorstellen eens, en omtrent de vreemdigheid van vereenvoudigde spelling merkt hij op, dat deze zo groot niet is; de brosjures en artikelen, nu reeds volgens de voorstellen van de commissie geschreven, lezen zeer gemakkelijk en geven generlei moeilijkheid of onduidelikheid; menigeen leest een heel eind, zonder op te merken dat de spelling afwijkt van de gewone. —

Veel artikelen werden dan ook reeds in vereenvoudigde spelling geschreven. In de loop van de jaren '93 en '94 kan men er o. a. vinden in de tijdschriften: Vragen van den Dag, Taal en Letteren, Album der Natuur, De Portefeuille, Tijdschrift voor Geschiedenis en Aardrijkskunde, De Navorscher enz, en in De Telegraaf, Nieuwe Amsterdamsche Courant, Zwolsche Courant, De Bode, De Volksonderwijzer, Wageningsche Courant, Amersfoortsche Courant, De Vacature enz. Heel wat brieven werden ook reeds in vereenvoudigde spelling geschreven. —

Naar aanleiding van het verslag van de vergadering van leraren aan nederlandse gymnasia, te Tiel in 1893, die het aannemen van de spellingvoorstellen vooralsnog ongeraden achtte, schreef prof. Logeman in Vragen van den Dag van 1894 „Een Spellingpraatje.”

Reeds in De Telegraaf van 14 December 1893 was er door Pollux op gewezen, hoe weinig het te verwonderen is dat sommige rektoren en leraren er tegen op komen om uit de schrijftaal te verwijderen, wat in de spreektaal is afgestorven. De spraakkunstige vormen in 't Latijn moeten door langdurig memoriezeren en onophoudelijk repeteren worden geleerd. Wie zich met die dode taal druk maakt, waarbij de verbuigingsvormen van zo groot gewicht zijn, krijgt soms het denkbeeld, dat de spraakkunst van 't Latijn het fundament is ook van de levende talen, en daar een dode taal slechts te onderwijzen is uit een spraakkunst en boeken, wordt daaruit soms afgeleid dat het zo ook moet zijn bij levende talen, in plaats van in te zien dat de spreektaal de grondslag behoort te wezen bij het aanleren van een levende taal.

Het scheen prof. Logeman dan ook toe, dat de spellingvereenvoudiging voor een vergadering, die zo goed als officieëel 't gymnasiaal onderwijs vertegenwoordigt, nog niet rijp is. Er moeten eerst veel meer personen voor de zaak worden gewonnen. Het tegenwoordig gymnasiastengeslacht dient voorgelicht te worden door hen, die in het levensvatbare van Kolléwijn's beginselen geloven. De beslissing van de Tielse vergadering doet echter voorzien, dat als eens de leden hun bezwaren langzamerhand hebben zien overwinnen, en ze minder zwartgallig zijn gaan denken over de blijvende bezwaren, hun tegenstand niet groot meer zal zijn. Daarna weerlegt hij twee voorname bezwaren, 1°. dat de spellinghervorming de etymologie van een woord zou verduisteren en 2°. dat we 't nu al zo lang met de oude spelling hebben gedaan. Aan hen die de vereenvoudiging niet steunen omdat zij zich te oud gevoelen om van spelling te veranderen, legt prof. Logeman de vraag voor, of dan alle kinderen maar moeten doorgaan met hun tijd aan al die anachronismen van de gebruikelijke spelling te besteden. En voor hen die schermen met *eenheid* en *bestendigheid* in

de woordbeelden, heeft hij de opmerking, dat een eerste vereiste van de woordbeelden is, dat ze zo zuiver mogelijk zijn. Onzuiver zijn de woordbeelden *visch* en *mensch* omdat men de *ch* in die woorden niet uitspreekt. Ziet *vis* er eerst wat vreemd uit, morgen is men eraan gewend. De heer Bradley, de geleerde medewerker aan 't engelse Woordeboek, wijst erop dat door de gewoonte zekere groepen van letters een *ideografiese* waarde voor de lezer hebben gekregen. Maar, laat hij erop volgen, natuurlijk zou de gewoonte ook weer langzamerhand aan de nieuwe spelling de waarde van *ideografiese* uitdrukking geven. —

De 4de April 1894 hield de Vereniging opnieuw een algemene vergadering te Amsterdam, waarop de ontwerpstatuten werden behandeld en na enige wijzigingen goedgekeurd. Daarna koos de vergadering tot bestuursleden de heren dr. R. A. Kollewijn, dr. F. Buitenrust Hettema, Gerard Keller, P. de Geus en H. J. Emous. Aan dat bestuur werd opgedragen de voorlopige voorstellen tot vereenvoudiging van onze schrijftaal nader te onderzoeken en te herzien, in verband met de voorstellen, die van verschillende kanten waren gedaan.

Het bestuur kreeg de bevoegdheid om de medewerking van andere deskundigen in te roepen, en met het beste gevolg wendde het zich daartoe tot de professoren W. L. van Helten en B. Sijmons.

Verscheidene leden, zoals de heren W. Rutgers, Dr. J. M. Hoogvliet, Dr. Buitenrust Hettema en andere gaven hun opmerkingen omtrent de spelling en buiging ten beste in De Vacature, en daarna in de Sollicitant, die in April 1895 eerstgenoemd weekblad als orgaan van de Vereniging verving. In het Vlaams tijdschrift De Toekomst 1894 N°. 2 spoorde prof. J. Vercoullie in *Een Blik in de Geschiedenis onzer Taal* aan, tot weglating van sommige buigingsuitgangen en in N°. 15 van dezelfde jaargang werd dat weglaten even-

eens aanbevolen door de heer J. A. Torfs in 't artikel *Waarnemingen op Taalgebied*. —

In 't begin van 1894 was de heer Veenstra, hoofd der school te Noordwolde begonnen met de dode verbuigingsuitgangen bij zijn taalonderwijs weg te laten. Einde Junie maakte de schoolopziener, de heer van Renesse, hem opmerkzaam, dat hij de verbuigingsuitgangen moest onderwijzen, omdat ze ook voorkomen in de door het schooltoezicht goedgekeurde leerboekjes. De heer V. maakte toen de opmerking, dat alle onderwijzers zich bij de verschillende vakken wel afwijkingen van de leerboekjes veroorloven, en moeten veroorloven, en daarop nam de schoolopziener B. en W. in den arm, die de heer V. gelastten, de verbuigingsuitgangen weer te onderwijzen. Om materiële schade te ontgaan, heeft de heer V. gehoorzaamd. —

De 5de afl. van Noord en Zuid 1893 bevatte van prof. J. te Winkel een opstel over de algemene schrijftaal. De hoogleraar noemt deze grotendeels *conventie*, omdat „zich in verschillende talen — en niet eerst in de moderne (talen) maar ook voor eeuwen reeds in het classieke Grieksch en Latijn — gaandeweg een woordenschat gevormd heeft die in gebonden stijl — in poëzie — wordt gebruikt, en een andere die men alleen in proza bezigt, terwijl ook in dat proza zelf de aard van het onderwerp, waarover gehandeld wordt, eene (verscheiden) woordenkeus toelaat.” Hierop antwoordde dr. F. Buitenrust Hetteema in de Vacature van 8 Februari 1894: „Wie ziet hier niet de dooreenmenging van: Wat moet als algemeen levende taal aan alle in Nederland onderwezen? — en: Wat is kunsttaal d. i. artiesten-idioom? — Zal men het ekstrakt van dichtertalen als *de* algemene uitgeven? Of zal men de algemeen levende spreektaal gaan onderwijzen: de taal, die 1°. geen taal is van hoog-hoog boven 't gewone mensensoort zich verheffende begaafden; die 2°. daarom elks indieviedueel eigendom kan worden; die 3°. te

eerder dit wordt, omdat dagelijks ieder die van beschaafden kan horen; en die ten slotte veel dichter bij onze noordnederlandse dielekten komt, dan onze tot nog toe voor algemeen versleten *onnederlandse* schrijftaal." —

De bekende schrijver van *Een pleidooi voor de Moedertaal* de heer J. H. van den Bosch plaatste in De Vacature van 8 Maart 1894 *Waarom geen aparte schrijftaal?* Daarin wijst hij erop, dat zowel bij de beschaafde burgerklasse als bij de weinig geleerden en bij fijne denkers woord- en zinvorm afwijkt van de boeketaal. Bij elk van die mensen is die spreektaal de taal van hun *milieu*. Met het worden van hun hele binnenwereld, hun zielewereld is hij *hun taal* geworden. Zij bezitten hun hele wereld in die taal. Bij het volk zijn gedachten en woord één; evenzo bij auteurs van betekenis. Tussen volk en fijne geesten staat het publiek van de Hogere Burgerscholen en Gymnasia, en *bij die zijn gedachten en woord niet meer één*. Over 't algemeen is daar, niet in de meest alledaagse gesprekken, maar als 't daar boven gaat, een wirwar van woorden en uitdrukkingen zonder ieder-zijn-eigenbetekenis. Dát is slecht spreken en slecht schrijven, dat bij de vaagheid van hun voorstellingen en begrippen, het resultaat van hun ensieklopedies onderwijs meer klank dan ziel is. —

Ondertussen waren de voorstellen herzien en werden ze aan de leden gezonden. Ze droegen de ondertekening van dr. F. Buitenrust Hetteema, H. J. Emous, P. de Geus, Prof. dr. W. L. van Helten, G. Keller, dr. R. A. Kollewijn, Prof. dr. H. Logeman, Prof. dr. J. S. Speijer en Prof. dr. B. Sijmons. Van Prof. P. J. Cosijn was de mededeling ontvangen, dat ook hij zich in hoofdzaak met de voorstellen kon verenigen.

Bij schriftelijke stemming werden de voorstellen door de overgrote meerderheid van de leden goedgekeurd. In de aangenomen voorstellen is nog meer dan in de vroeger ontworpen rekening gehouden met de nederlandse taal zoals die in werkelijkheid in onze tijd bestaat: dat is geen dichtertaal,

maar de algemeen levende taal — dat is, de beschaafde spreektaal in Nederland, die weinig uiteenloopt; 't meest in uitspraak nog, heel, heel weinig in woordverschil.

De voorstellen ter vereenvoudiging, in wier lange tietel op voorstel van de hoogleraren van Helten en Sijmons de woorden *Spelling* en *Buiging* vervangen zijn door het woord *Schrijftaal*, worden voorafgegaan door een uiteenzetting van de redenen, waarom ze zijn, zoals ze zijn, en luiden aldus:

Voorstellen.

I.

De *o* wordt — evenals de *a* en *u* — op 't eind van een lettergreep nooit verdubbeld: *lopen*, *liefkozen*, *kolcn* (groente, brandstof), *zo* ('t voeg- en bijwoord), enz.

De *e* wordt op 't eind van een lettergreep niet verdubbeld, behalve op 't einde van een woord, en van eenlettergrepige woorden met de daaruit voortgekomen afleidingen en samenstellingen: *bleken* (in alle betekenissen), *delen* (planken, gedeelten), *lelik*, *rede* (ligplaats van schepen, verstand, redevoering), *demoed*, enz.; doch *dominee*, *zee*, *mee*, *wee*, *twee*, enz., en *zeeschip*, *meegeven*, *wecmoed*, *tweede*.

II.

Met uitzondering van de vreemde woorden, voor zover die met hun eigen spelling worden overgenomen, schrijft men de klank, die in *bier*, *sier*, *Griek*, *beviel*, *Piet*, *dief*, enz. te horen is, altijd met *ie*. Dus:

in *Januarie*, *Februarie*, *Junie*, *Julie* even goed als in *larie*, *herrie*, *jullie*;

in *tralieën*, *olieën*, enz. even goed als in *knieën*, *harmonieën*, enz.

in *motieveren, fabriekant, Jezzwictisme*, enz. even goed als in *motieven, fabrieken, Jezzwieten*, enz.;

in *Russics, komics, Russiese, komiesc*, enz. even goed als in *kommies, kommiezen, valics, valiczen*, enz.;

in *biezonder* (waarin de leek geen voorzetsel = het oude *bi*, bij, herkent).

III.

Waar een toonloze klinker uitgesproken wordt, geve men hem ook in 't schrift weer; dus niet alleen *dagelijks, mogelijk, degelijk, hachelik*, enz., maar evenzo *ongezeggelik, dragelik, heugelik, zorgelik*.

IV.

Vóór *k* — evenals voor *g, ng* en *s*, b. v. in *droevig, lastige, koning, vonnis*, enz. — wordt de toonloze klinker met het teken *i* geschreven; vandaar niet alleen *havik, haviken, monnik, monniken*, maar ook *-lik, -like*, enz. in *eigenlik, dierlik, waarlik, dagelijks, hartelike*, enz.

Evenzo is in overeenstemming met die spelling vóór *-s* in *notaris, loeris, vonnis*, enz. te schrijven: *dreumis, lobbis*.

V.

Men bezigt een spelling *sch* alleen dan, wanneer in de uitspraak ook werkelijk *s + ch* gehoord wordt. Dus: *vis, wenschen, vals, valse, russies, franse, hollandse*, enz.

Behalve in *thuis*, waarvan de samenhang met „huis” nog door een ieder wordt gevoeld, en in vreemde woorden, als *theoloog, theater, thema* en soortgelijke, schrijft men geen *h* achter de *t*. Dus: *tans, altans, nochtans, tee*.

Evenzo dient in *erwt, kerstmis, -boom*, enz. en *bestje*, waarvan de leek de etymologische samenhang met het oude *erwet, kerst, bestemoer* niet meer kent of merkt, de over-

tollige niet-uitgesproken letter te worden weggelaten.
Dus: *ert, besje, kersmis*.

VI.

Waar men algemeen in de beschaafde uitspraak geen *n* of *s* als tussenletter in samenstellingen hoort, wordt er ook geen geschreven. Dus: *zedeleer, hondchok, oorlogschip, enigins*, enz.; tegenover *heldendaad, koningsplein, smidswerk, ogenblik*, enz.

VII.

In de zogenaamde bastaardwoorden wordt de *f*-klank voorgesteld door *f* (niet door *ph*): *fotografie, telegrafie, fantazie*.

Of bastaardwoorden, die algemeen gebruikt worden, al dan niet als nederlandse zullen worden gespeld, dient aan het inzicht en de smaak van de schrijver te worden overgelaten. Wie het woord als een vreemdeling beschouwt, zal vanzelf geneigd zijn het geheel of grotendeels te spellen, als in de taal geschiedt waar 't aan ontleend is.

Het verdient evenwel de voorkeur om deze soort van woorden, indien ze in de volkstaal algemeen in gebruik zijn, met de lettertekens van gewone nederlandse woorden te schrijven.

Dus: *politie* of *polietsie*, *tram* of *trem*, *rail* of *reel*, *accijns* of *aksijns*, *precies* of *presies*, *recept* of *resept*, *blouse* of *bloeze*, *bouquet* of *boeket*, *shawl* of *sjaal*, *quinine* of *kienicne*-(pillen), *diner* of *dienee*, *directie* of *direksie*, *redactie* of *redaksie*, *doleantie* of *doleantsie*, *vakantie* of *vakantsie*, *stampage* of *stampaaasje*, *brochure* of *brosjure*, *predikatie* of *predikaatsie*.

Opmerking. Hiertegen kan niet met reden het bezwaar worden ingebracht, dat de nederlandse lettertekens de uitheemse klanken vaak alleen bij benadering weergeven.

VIII.

Geografiese namen mogen niet door algemene spellingregels worden veranderd. Evenals de famielienamen, behoren zij de eenmaal aangenomen en geijkte schrijfwijz te behouden; dus: *Heerenveen, den Bosch*.

IX.

In het beschaafd gesproken Nederlands is ten gevolge van het regelmatig gebruik van *een, geen, mijn, zijn*, enz. voor *eene, eenen*, enz. en door het verdwijnen van de slot-*n* in de buigingsuitgangen van bijvoegl. naamwoorden, lid- en voornaamwoorden de oudere onderscheiding van een mannelik en vrouwelik taalkundig geslacht bij substantieven, die niet bepaald een man(netje) of vrouw(tje) noemen, verloren gegaan.

De kunstmatige (en daarom op zich zelf al te veroordeelen) poging om, met verkrachting van het eigenaardig karakter van onze tegenwoordige taal, in 't geschreven woord de oude onderscheiding te handhaven, veroorzaakt zowel aan taalkundigen als leken veel onnodige en overbodige last en doet bij 't onderwijs een massa tijd verspillen.

Hierom schrijve men een in de 3de of 4de naamv. enk. staand *de, die* (aanwijzend en betrekkelik), *deze, zwarte, gekke*, enz. steeds zonder *n* en vermijde zoveel mogelijk het gebruik van de archaïstiese genietieven *diens, des, der, dier*, enz. (in plaats van *van die, van de*, enz.)

Daardoor ontwijkt men de nutteloze ongeriefelikheid om verzonnen geslachtsregels van buiten te leren, en elk ogenblik naar een woordelijstje te moeten grijpen.

Voorts regele men zich in 't schrijven van *hij(-ic), hem('em), ze*, en *zijn, haar ('er, der)*, naar 't beschaafde s p r a a k g e b r u i k.

Opmerking. In vaste en staande uitdrukkingen, waar men

verbuigingsvormen uit vroeger tijd n o g uitspreekt of algemeen hoort, worden die geschreven. Dus: *ten behoefte, desnoods, uitermate, grotendeels*, enz.

Zaterdag 20 April 1895 hield de Vereniging weder te Amsterdam de jaarvergadering. Het aantal bestuursleden werd van vijf op zeven gebracht. Voor nieuwe bestuursleden viel de keus op de heren prof. Moltzer te Utrecht en J. de Jong Hz. te Zwolle. Het bestuur nodigde de leden die daartoe opgewektheid gevoelden uit, zich aan te melden als korrespondent om door persoonlijke opwekking en door het oprichten van afdelingen propaganda te maken. Reeds dadelik werd door sommige aan de uitnodiging gehoor gegeven. —

Het bestrijden van de Vereniging had soms op heel vreemde wijze plaats. Zo verzette zich de heer Drijver van Grosthuisen tegen het voornemen, dat hij de vereenvoudigers toedichtte, om één van de lidwoorden *de* of *het* af te schaffen! —

In de Kunstwereld, later overgenomen in het weekblad de Amsterdammer van 1 Sept. 1895, drukte dr. Ch. M. van Deventer de vrees uit, dat het weglaten van de buigingsuitgangen de taal zou verarmen, de duidelijkheid verminderen en de zinsbouw minder vrij maken. „Het behoud van die uitgangen”, zo meent hij, „vermeedert ook het materiaal der artistieke uitdrukking van aandoening. De artiesten gevoelen zelf behoefte aan middelen van uitdrukking, die menig beschaafd man als stijf en gedwongen afkeurt.” Hierop antwoordde dr. R. A. Kolléwijn in hetzelfde weekblad, en later in Taal en Letteren afl. VI 1895 in het artikel *Woordorde en Buigingsuitgangen*: „Ik wil grif aannemen, dat dit allemaal waar is. Welnu, als onze artiesten behoefte gevoelen aan een bepaald middel van uitdrukking, zullen ze er ook zeker wel gebruik van maken. Een artiest weet wat hij doet en handelt als artiest op zijn eigen verantwoordelijkheid.

„Maar moet nu een middel waar een artiest gebruik van

kan maken, dag in dag uit worden gebezigd door honderduizenden niet-artisten? Moet dat middel geleerd worden aan alle nederlandse kinderen, alsof het een onmisbaar bestanddeel uitmaakte van *de gewone taal*?

„Als ieder die beschaafd Nederlands spreekt, zeggen zal: „Zie je daar die balk aan de kant van 't water?” moet men, *men*, de *gewone men*, dan schrijven *dien* balk en *dien* kant? Vindt een artiest zoo iets mooier of beter, dan moet-ie 't vooral doen. Maar waarom zouden gewone stervelingen er zich moeilijk mee maken?”

In hetzelfde artikel (Taal en Letteren) wijst dr. Kollwijn op het zo hoogst belangrijke boek van prof. Jespersen, *Progress in Language*, waarin glashelder wordt uiteengezet, dat het verlies van buigingsuitgangen gepaard gaat met het ontstaan van een vaste woordorde, en daardoor het afslijten van de verbuiging geen verarming of achteruitgang, maar veeleer een vooruitgang van de taal is.

De ariese talen die de meeste verbuigingsuitgangen behouden hebben, lijden het meest aan onduidelikheid. Duits daarom veel meer dan Engels of Deens. Daar de Duitser zegt en schrijft: „Da die Gesellschaft dem Manne unangenehm war”, wat heel duidelijk is, vloeit hem ook uit de pen: „Da die Gesellschaft der Frau unangenehm war” en nu weet men niet of vrouw 2^e of 3^e naamval is. In 't Engels en Deens kan zo'n dubbelzinnigheid niet voorkomen, en zelfs bij ons zou men zeggen *van* of *voor* de vrouw, naar mate van de betekenis. Terwijl bij ons, evenals in 't Engels en Deens, de zin „de vaders hebben de consuls lief” geen andere betekenis kan hebben dan dat de vaders liefhebben, kan de latijnse zin „patres consules amant” wegens de vrije woordorde op twee manieren worden vertaald.

Op de vragen: In welke richting veranderen de bestaande talen? Is het al of niet in een richting van vooruitgang? luidt het antwoord:

Talen streven er in 't algemeen meer en meer naar om van de rangschikking der woorden gebruik te maken voor grammatiekale doeleinden. En dat is wezenlijk een stap in de goede richting, daar het bezigen van een bepaalde woordorde het eenvoudigste en mooiste middel is om het spreken gemakkelijker te maken en de taak van de hoorder te verlichten; de logge vormen, van ouds gebruikelijk om overeenstemming en betrekking aan te duiden, worden er meer en meer door overbodig gemaakt.

De vervanging van buigingsuitgangen door een vaste woordschikking kan men noemen: een overwinning van geestelike middelen op stoffelike.

Woordorde heeft grammatiese betekenis gekregen. En als wij vragen hoe dat in z'n werk is gegaan, krijgen wij ten antwoord: het is gekomen door langzame groei, zonder enige bedoeling van de kant der sprekers. Heel langzaam gewende men er zich aan de woorden op een zelfde manier te rangschikken. En de naamvalsuitgangen die tot dusver het voornaamste middel waren om eerste en vierde naamval te onderscheiden of om aan te wijzen waarbij zelfstandige en bijvoegelijke naamwoorden behoorden, werden eindelijk geheel of nagenoeg geheel overbodig.

De grammatiese bedoeling werd dus eerst uitgedrukt door zekere meer stoffelike hulpmiddelen, onafhankelijk van de woordorde; dan door diezelfde middelen en een bepaalde woordorde, en eindelijk door de woordorde alleen, onafhankelijk van de oorspronkelijke merktekens. —

Prof. Moltzer had de benoeming tot lid van 't bestuur niet aangenomen. Hij wilde wel het streven van de Vereniging als lid blijven bevorderen, maar kon zich met de regeling van de bastaardwoorden niet verenigen. De redaksie van de Nieuwe Rotterdamsche Courant daarentegen achtte het juist goed, de bastaardwoorden zoveel mogelijk op z'n Nederlands te spellen, omdat er naar gestreefd moet

worden de spelling gemakkelijk te maken voor ieder die schrijft, en er betrekkelijk maar weinige zijn die al de vreemde talen kennen, waaraan de bastaardwoorden zijn ontleend. De Sollicitant van 14 Mei, waarin dat werd meegedeeld, bevatte ook nog de volgende aanhaling uit het *Geïllustreerd Volksblad voor Nederland*: Niemand achtte het streven van de Vereniging iets onbeduidends, want belang erbij, groot belang, hebben 1°. de kinderen (d. i. de meerderheid der bevolking) wier hersenen al zo vol moeten; 2°. de ouders, die daar de last van hebben; 3°. de onderwijzers, die zich pijnigen om de jeugd onze spelling en verbuiging in te pompen; 4°. alle mensen die om een postje verzoeken, brieven hebben te schrijven of wel — eksamen te doen . . . . Onze taal is rijk, schoon, zuiver en krachtig. Maar degene die de mantel vervaardigde, waarin deze fiere jonkvrouw in onze dagen rondwandelt, heeft vrij wat op zijn geweten. Laat ons 't maar eerlijk bekennen: onze spelling is zo geleerd, dat een gewoon mens nooit de redenen vat, en onprakties tot in het dwaze. Spreek- en schrijftaal liggen mijlen uiteen. —

Een geheel andere mening was de heer M. J. Koenen toegedaan. In School en Studie gaf hij een verslag van de voorstellen ter vereenvoudiging van onze schrijftaal, waaraan hij met alle waardering van het gematigd streven der ontwerpers een zestal opmerkingen vastknoopte, waarin hij vraagt waarom de vereenvoudigingen niet uitgebreider en niet anders zijn gemaakt, b.v. waarom niet *hij antwoordt* voor *hij antwoordt*; waarom niet *wonunkje* voor *woninkje*? Ook meent hij dat als men er in de lagere scholen maar op bedacht is, niet *te laat* te zorgen voor het „zuiver schrijven”, de bestaande spelling niet zoveel moeilijker is dan de vereenvoudigde. —

Dr. F. Buitenrust Hetteema wees er nog eens op in De Sollicitant van 5 Junie 1895 dat, al moge in de Frankies-

saksiese streken enig onderscheid worden gemaakt tussen *e* en *ee*, het algemeen beschaafde Nederlands er geen verschil in laat horen, evenmin als het in de uitspraak iets van een *ch* laat merken in woorden als *mcns*. Geheel eens is hij het met de opmerking van Dr. Hoogvliet: „Verskil in schrijfwijze te moeten maken, waar men geen verschil in uitspraak hoort, is zeer lastig en hinderlik, daar het telkens *navraag* en *opzoeken* nodig maakt. Omgekeerd is *gelijk spellen* wat men enigszins, niet eens biezonder sterk, verschillend hoort, een betrekkelijk zeer gemakkelijk iets. Dat de *e* in open lettergrepen niet wordt verdubbeld, vindt zijn oorzaak hierin, dat vele opzagen tegen de spelling *deesember*, *vreedde*, *geeven*, enz. Dat verdubbelen van de *e* zou ook alleen maar iets uithalen voor hen, die het lezen met de woorden, liefst nog met de *letters* beginnen. Men moet, zelfs in 't begin, met gesproken volzinnen aanvangen, zoals dat gebeurt in de boekjes van de dames Goudsmit - de Jong. In het Nr. van 11 Junie wordt er nog aan toegevoegd, dat men bij het onderwijs niet met de letterteken-leer maar met de klanken-leer moet beginnen en men de kinderen de gehoorde klanken moet laten spellen. Beter dat zij eerst maar *paart* en *gelt* schrijven, dan dat hun taalgehoor bedorven wordt. Later kan men hen wel leren, dat we *paard* schrijven om 't meerv. *paarden*. —

In De Sollicitant van 9 en 30 Julie is een artikel overgenomen uit de Brielsche Courant, waarin er op wordt gewezen hoe in menig humoristies blad een brief vol taal- en schrijffouten is geplaatst, ondertekend door „een keukenmeid” en gericht aan de heer Kolléwijn. Natuurlijk wordt zulk een aardigheid niet voor de aardigheid aan de man gebracht, maar om uiting te geven aan de gedachte: „wanneer we het stelsel-Kolléwijn op de spelling van onze schone taal toepassen, lopen we gevaar te gaan schrijven als een keukenmeid.” Maar hoe komt het dan, dat die keukenmeiden zo

slecht onze taal schrijven? Er wordt in onze tijd zoveel voor het onderwijs gedaan, en als keukenmeiden kunnen schrijven is het toch een bewijs dat zij de school hebben bezocht. Het antwoord op de vraag luidt: omdat jaren lang de jonge hersenen verstompt worden met allerlei onzinnige dingen; dat de kinderen in het heerlijkste gedeelte van hun leven moeten leren schrijven van eene hand, mijnen hoed, en dat ze, op straffe van voor de grootste uilen gehouden te worden, nooit *koolen* mogen schrijven als ze *kolen* menen. Geen beschaafd Nederlander durft in 't publiek zeggen: ik zie eene tafel, ik hoor den hond; maar de kinderen moeten het schrijven. Waarom? Omdat op de toelatingseksamen zulke dingen worden gevraagd. En waarom worden die daar gevraagd? Omdat men op het eindeksamen bewijzen moet, dat men de *cursus* met vrucht heeft doorlopen. En waarom moet dat bewijs zó gegeven worden? Ja.... dat weet niemand. —

Prof. P. J. Cosijn schreef in *De Gids* No 7. 1895 over de voorstellen der Vereniging tot vereenvoudiging van de spelling, dat zo'n vereenvoudiging ons zeker enige schreden dichter brengt bij het ideoaal van een ware spelling, en dat, al wordt dit nooit bereikt, wij daarom niet ontheven zijn van de verplichting om er altans naar te streven. Bejaarde tijdgenoten, die zich soms bezorgd mochten maken dat ze weer moeten gaan „overspellen” stelt prof. gerust met de verzekering, dat het vooreerst nog zo'n vaart niet zal loopen, dat De Vries en Te Winkel nog niet òm zijn.

Op de vraag wie eigenlijk de ontevredenen zijn met de hedendaagse spelling antwoordt prof.: niet de burgers van de republiek der letteren, niet de pers (dagbladschrijvers maakten het onderscheid tussen de enkele en dubbele *e* en *o* al in de wieg) niet de onderwijzers (dat zou schandelijk zijn). Wie stellen dan belang in de vereenvoudiging behalve de leden van de Vereniging (op bl. 3 malkontenten en sukkelars genoemd)? De schoolgaande kinderen. En wie zijn hier

de tobbers? De vluggen leren alles; de middelmatigen hebben wat last. Dus voor de domoren moet een spelling verzonnen worden, die het bokkeschieten onmogelijk maakt. Moeten zó de eksamenkommissies worden misleid? Dat is boerebedrog.

Zijn er evenwel punten aan te wijzen die voor oud en jong lastig blijven, ware struikelblokken voor alle zonder onderscheid, dán kan een herziening grote diensten bewijzen en iedereen gerieven. Te veel opeens schaadt. Publiek is zelfs onredelijk en scheldt: viswijvetaal, keukenmeidehollands. Het moest zich schamen! Zullen *wij* het nu zien te bekeren? Het is zo hardleers. Ook had men niet met de spelling moeten beginnen, de grammatieka had vooraf moeten gaan.

Niemand waagt het te schrijven zoals hij spreekt. De tijden van Maerlant zijn voorbij. Waardoor zijn we van de natuur afgeweken? Doordat we een letterkunde hebben, doordat we lezen. De schriftelijke optekening van de taal is uiteraard konservatief. Bij het lezen spellen we niet. De schriftelijke beelden worden onmiddellijk in voorstellingen omgezet. Het geschreven woord *visch* verwekt hetzelfde begrip als de *ch*-loze klank *vis*; maar het geschreven woord *vis* doet in de eerste plaats denken aan het latijnse *vis* „kracht.”

Niemand heeft nog beweerd dat er in onze spelling niets te veranderen valt. Dat er geschreven wordt „Den aanwezigen werd medegedeeld” is de schuld van de dagblad-schrijvers. Een gewoon mens laat die *n* weg. Schrijf toch *aan de* of alleen *de*, en als iemand u zegt, dat u niet schijnt te weten wat een derde naamval is, belijd dan zonder blozen uw onwetendheid. Hoe kan iemand het ook weten, als de taal zelf het hem niet zegt. Wie kan uitmaken of *behagen*, *bevalen*, *geliieven* een 3^e of een 4^e naamval regeren? En dan de leer van de saamgestelde substantieven! Prof. gelooft niet dat

er veel spellers zijn door wie die subtiele regels zonder fout kunnen worden toegepast. Dan maar een woordelijst opgeslagen. Ja, maar het is lang niet onverschillig hoeveel keren onze hand de schrijfarbeid staakt om naar dat meubel te grijpen. Prof. Cosijn deelt dan ook *sub rosa* mee, dat hij het in beginsel met de vereenvoudigers geheel eens is, maar in de praktijk anders te werk gaat, want er is niets moeilijker dan de grote menigte van de allereenvoudigste waarheden te overtuigen en het konvensieonele *liegen* af te leren, — zoals om een *s* of *f* te schrijven, waar een *z* of *v* gehoord wordt. Geen ander argument tegen het afschaffen van de stomme *ch* kan prof. vinden, dan dat het te zeer zou „opvallen.” Maar in *thans* en *thee* zou hij de *h* willen behouden, al is dit laatste de telg van het zuidsijenése woord *teci*. Tegen het spellen van de uitgang *lik* voor *lijk* is redelijkerwijze niets in te brengen; die spelling is bovendien ten minste al vierhonderd jaar oud. Het schrijven van *traliëen* voor *traliën* en van *f* voor *ph* zal weinig tegenstand vinden; maar *ce* en *oo* had prof. gaarne behouden, al is het onzin te beweren, dat ze voor grafiese onderscheidingen nodig zijn, want gesloten silben, b.v. het enkelvoud van *hopen* en *hoopen*, zouden dan ook verschillend geschreven moeten worden. Zich met een aksent te gaan behelpen en bédelen of bedélen te gaan schrijven komt eigenlijk neer op het invoeren van een nieuw letterteken *é*, en dat gaat maar zo niet. De Vries was er zo afkerig van, dat hij het woord *zjeu* (vleesnat) ongespeld heeft gelaten en niet in 't Woordeboek wilde opnemen.

Op 't gebied van de vereenvoudigde spraakkunst beveelt prof. aan (aan de hogere stijl latende, wat des hogeren stijls is) *een*, *geen*, *mijn* enz. onverbogen te laten. Wat de naamvallen betreft komt prof. na een geestige inleiding tot de gevolgtrekking dat afgeschaft moeten worden de *n*'s in „deN derdeN en vierdeN naamval”, die zelfs geen redenaar

meer laat horen; „schoolmeesters en pedanten niet te na gesproken”. En dan volgt er: Denk u een akteur voor het voetlicht. Daar geeft hij de krant aan een ander met de opmerking dat hij *hem* gelezen heeft. In zijn rol staat *haar*; je weet dat krant vrouwelijk is en wilt fluiten. Met welk recht? Moet de man in 't éne geval natuurlijk zijn en in 't andere gemaakt? Laat de algemene regel luiden: dingen die niet onzijdig zijn, zijn *hij*'s. Werd daar in de gemeenzame stijl op gelet, dan waren we van heel wat getob af. En wat zouden we in de hogere stijl verliezen, wanneer men ook hier met de nieuwere tijd meeging? Ik weet het waarlik niet. Maar wat de persoonsnamen betreft, durft prof. wezenlik niet hopen, dat de vereenvoudigers onze nasie daartoe zullen overhalen. *Gij* is in de spreektaal iets ongehoords; maar op 't papier zal het nog lang leven. Tegenover zijn meerderen kan men zich met U behelpen; maar brieven met *je*'s, *jij*'s, *jou*'s, *jullie*'s of *jelui*'s hebben geen eigenlik *litterair cachet* meer. —

Dr. J. M. Hoogvliet achtte zich geroepen in De Gids 1895 Nr. 10 het voorgaande artikel te bespreken. Op psychologische gronden bestrijdt hij de mening van prof. Cosijn, dat schriftelike beelden onmiddellik in voorstellingen worden omgezet. Stel dat iemand het woord „hond” nooit anders had te lezen gekregen dan in kleine druk- of schrijffletters, zou hij dan verlegen staan, als hij het in kapietale letters „HOND” ontmoet? Zouden hond, HOND, *hond* meer op elkaar gelijken dan hond, hand, hard, hoed? Wel is het mogelijk een bepaald onderwerp, waarin men buitengewoon veel belang stelt, in een willekeurig nieuwsblad, tijdschrift enz. zonder zelfbewuste inspanning, dus zonder spellen, op te zoeken. Het is hetzelfde vermogen, waarmede een moeder op een slecht uitgevoerde fotografie van een aantal schoolkinderen onmiddellik haar eigen lieveling herkent, en het ontleent zijn kracht aan de geringschatting van al het om-

gevende. Het zich-langzaam-uitbreiden van dit vermogen komt dus daarop neer, dat het zich allengs vernietigt.

Prof. Cosijn vraagt in zijn hiervoor besproken opstel: welke knaap, die in zijn jeugd genoten heeft van Jonas en zijn *walvisch*, zal *vis* kunnen schrijven? Dat grafies beeld van dat grote zeemonster, zou hij eerder geneigd zijn *wallevisch* te schrijven, dan als een staartloze tot zijn graat afgeknaagde *walvis*. Dr. Hoogvliet erkent het bestaan van zulk een *associatie*. Ofschoon ingenomen met het voorstel om voortaan *sirkel*, *sijfer*, *sitroen* te schrijven, hinderde hem de spelling *sent*. Na zich grondig onderzocht te hebben bleek hem, dat hij uit zijn jeugd de opvatting had overgehouden, dat de naam van een muntstuk *cent*, *gulden* met een sirkelvormige letter moest beginnen. Maar nu doet zich de vraag voor, of het ongehinderd voortbestaan van *associaties*, als *ch* en de staart van de walvis, bevorderlik kan zijn aan een gezonde verstandsontwikkeling. Is er in zo'n *associatie* niet iets verstandigs, moois, dichterliks, verheffends, dan zeer zeker niet. Noodwendig of natuurlijk is zo'n *associatie* ook niet. Wie denkt als hij *vo*, *ka*, *ki* geschreven ziet aan een *vos*, *kat* of *kip* zonder staart?

De schrijver merkt op, dat de voorstellen niet helemaal Kolléwijn's eigen idee en eigen arbeid zijn; de overige commissie-leden hebben er allerlei veranderingen in gebracht, die Kolléwijn zelf aanvankelijk niet had bedoeld. Men moet voorlopig om *iets* gedaan te krijgen, zeer matig en bescheiden zijn in zijn eisen. Daarom zal dr. H. er zich voorlopig toe bepalen om 1° altijd *de* te schrijven, behalve in die zeldzame gevallen, waarin de meerderheid van de beschaafde Nederlanders werkelijk de *n* laat horen, en nooit meer te schrijven *enen*, *zijnen*, *uwen* enz. en 2° de bastaardwoorden of geheel volgens uitheemse spelling, maar dan kursief, of geheel op z'n Nederlands.

Wordt echter in een groot dagblad, een voornaam tijd-

schrift of door een geliefd schrijver de spelling volgens de voorstellen aangenomen, dan doet dr. Hoogvliet er onmiddellijk met ingenomenheid aan mee. —

In De Sollicitant van November 1895 werd een opstel *Let op de Tekenen des Tijds* begonnen, dat later in brosjurevorm werd uitgegeven en aan de leden van de Vereniging gezonden. Daarin wordt in de eerste plaats opgemerkt, dat sommige tegenstanders de vereenvoudiging van de spelling taalverknoeiing noemen, en dat zij niet eens inzien, dat onze taal door verandering in de spelling niet kan worden aangerand. Vervolgens wordt er op gewezen, dat de Voorstellen tot Vereenvoudiging ook aanhangers hebben gevonden in Nederlands-Indië. In Het Onderwijs, het welbekende weekblad in Nederlands-Indië, onder hoofdredaksie van dr. Onnen, trekt de heer van Ravesteyn te velde tegen het tijdschrift *School en Studie* dat in zijn Mei-aflevering 1895 klaagde, dat enige heethoofdige taalkundigen weer aan 't plukharen waren gegaan en zich niet ontzagen op de bekende toon der sosieaal-demokratiese leiders gehoor en aanhang te vinden en te winnen. En dan gaat School en Studie aldus voort ten aanzien van de spelling van D. V. en T. W.: traden in 1865 reeds van Lennep en van Beers toe, in 1868 volgden Beets, Bogaers, ter Haar, Kneppelhout en Schimmel en in 1878 Hofdijk, Opzoomer, Rau en Schotel. — Waar blijft nu de aansluiting?

Hierop antwoordt de heer van Ravesteyn: Men lette eens op de jaartallen. Het voorpostengevecht begon in 1859. Na 6 jaar volgden 2 schrijvers, na 9 jaar 5 andere, na 19 jaar weer 4.

De tegenwoordige beweging dagtekent van 1892 en in drie jaar tijds ondertekent Gerard Keller de voorstellen, laat Marcellus Emants de buigings-*n* weg en stemmen de voornaamste deskundige professoren met de vereenvoudiging in.

De heer v. R. meent dat vooral bij de onderwijzers de Voorstellen algemeen ingang zullen vinden, omdat tegenwoordig zoveel tijd op de scholen wordt vermorst met diktees, verbuigingen, geslachtsregels, 't gescharrel met de enkele en dubbele *e* en *o* enz. Dat het invoeren van de vereenvoudiging verwarring zal veroorzaken behoeft men niet te vrezen. Hoe ging het met de spelling van D. V. en T. W.? In 't onderwijs-verslag van Indieë van 1869 leest men, dat de invoering van die spelling op de openbare scholen een onbeslist punt bleef. Vier jaar later, dus in 1873, dat die spelling meer en meer in zwang kwam en gevolgd werd in de leerboekjes. Kalm aan kwam zo de zaak in orde. Waarom zou het nu anders gaan?

In het voorbericht van de eerste druk van hun woordelijst schreven D. V. en T. W. met het oog op hun tegenstanders, (waarvan sommige voor 't volstrekt behoud van de Siegenbeekse spelling waren, en andere een meer doortastende hervorming verlangden), dat noch van een versteende spelling, noch van een algehele omkering van 't bestaande, heil te verwachten was. Aan hen die verder willen gaan dan de Voorstellen, houdt de heer v. R. de woorden voor van de geleerde Michel Bréal in de *Revue des deux Mondes* 1 Nov. 1893: „Iedere verandering in de overgeleverde spelling eist een inspanning van 't verstand. Men kan die inspanning voor twee of drie punten te gelijk vragen, maar niet voor twaalf of vijftien.” —

Ook in Belgiëë kreeg de spellingbeweging, door dr. Kolléwijn op touw gezet, medestanders. In 't vlaamse maandschrift *De Toekomst*, bestuurd door A. Cornette, Pol de Mont, H. Temmerman en Pol Anri, schreef laatstgenoemde, in overeenstemming met hetgeen in *Taal en Letteren* (1894) was uiteengezet door de heer Aug. Gittée, leraar aan het Atheneum te Luik, dat tongval en woordelijst in veel gevallen met elkaar in strijd zijn. In West-Vlaanderen bezigt men om

voorwerpen aan te duiden steeds het voornaamwoord *hij*, onverschillig of de woordelijst M. of Vr. opgeeft, terwijl bij stofnamen steeds *ze* wordt gebruikt. Nergens is meer doktrienarisme en konvensionele napraterij dan bij de zogenaamde taalgeleerden. Want normaal is het feit, dat er bij ons geen geslachten meer zijn, evenmin als bij de Engelsen. Van het dielettanten-standpunt uit kan een ouderwetse grammatiekus zo'n verlies betreuren. De man van wetenschap erkent, dat aan die stroming geen weerstand is te bieden: de grammatiekus blijft buiten de ontwikkeling van de taal.

Plaatst men zich op het standpunt van de levende taal, dan zal een *hcm*, toegepast op het vrouwelijke deur, niet meer in 't oog lopen dan het *it* van het Engels. —

Prof. J. Vercoullie te Gent veroordeelt in zijn spraakleer de schrijvers niet, die de buigingsuitgangen weglaten; hij onderwerpt zich aan de algemene gang van de taal en ziet het geensins voor een ramp aan, dat onze taal binnen weinige jaren in bondigheid niets meer aan 't Engels te benijden zal hebben: liever een gezonde plant die zich flink ontwikkelt, dan een dode stronk.

Een naamwoord is onderwerp, gezegde, voorwerp, bepaling van een ander naamwoord of omstandigheidsbepaling. Die verschillende bedieningen worden aangeduid door de plaats in de volzin of door middel van vormwoorden, zodat men zeggen kan dat die bedieningen in 't Nederlands niet meer worden aangeduid door veranderingen in de uitgangen. Naaf aanleiding van die uitspraak van prof. Vercoullie doet Pol Anri de vraag: „Moeten echter wij, onderwijzers, na zulk een lering van zulk een man, eeuwig blijven voortgaan met onze leerlingen een volledig stel verbuigingen op te stompen?” —

Bij onze zuidafrikaanse taalgenoten heeft de bekende krant De Volkstem reeds een vereenvoudigde spelling aangenomen en is er een taalkongres gehouden om algemene

maatregelen te bespreken tot invoering van de vereenvoudiging ter wille van de gemeenschappelijke letterkunde van Nederland en Zuid-Afrika. Tot leden van de commissie van dat kongres behoren prof. de Vos uit Stellenbosch, dr. Engelenburg, redakteur van de Volkstem, rechter Ameshoff, Ds. Bosman, Celliers, Van Boeschoten, dr. Mansvelt, mienster van onderwijs, ds. Postma, dr. Reyninck, J. S. Smit, hoofdrechtter Kotzé, Esselen en Louis. Op het Nederlands kongres voor taal en letterkunde te Arnhem (1893) wees prof. Bellaart Spruyt op de strijd die onze taal in Zuid-Afrika tegen het Engels heeft te voeren, en vroeg hij of vereenvoudiging van spelling en grammatieka, in de geest van dr. Kolléwijn's voorstellen, de kansen van die strijd niet veel gunstiger zou doen staan? —

In Ons Land, van 16 April 1896, welk blad te Kaapstad verschijnt, wordt medegedeeld, dat zich ook in Engels-Zuid-Afrika een commissie heeft gevormd ter bevordering van de vereenvoudiging van de nederlandsche grammatieka en spelling. Leden zijn de heren ds. Albertijn (Wellington), ds. de Beer (Groenepunt), Elffers, Foché, ds. van Heerden (Richmond), dr. Hoffman, ds. A. J. L. Hofmeyr, J. Hofmeyr, (Kaapstad), Prof. Hofmeyr, dr. Kotzé, J. D. Krige (Stellenbosch, gymnasium), ds. van Lingen, Prof. Logeman, ds. Louw, van der Maas, adv. Malan, ds. Morrees, ds. Muller (Kaapstad), ds. Neethling (Stellenbosch), ds. Roome, adv. Smits, ds. Steytler, Stucki, ds. F. S. du Toit, P. J. G. de Vos, voorzitter, en W. J. Viljoen, sekretaris.—

Eindelijk wordt er in *Let op de Tekenen des Tijds* op gewezen, dat terwijl met Pasen de voorstellen waren vastgesteld, reeds in Julie een talentvol geschreven roman *Huiselik Leed* van C. P. Brandt van Doorne in de vereenvoudigde spelling verscheen, terwijl in *Analecta*, nederlands leesboek voor gymnasia, HBSS. en kweekscholen een stukje van G. Keller, *Een plotselinge Vrind*, in dezelfde spelling werd opgenomen.

Behalve de reeds vermelde schrijvers sloten zich bij de Vereniging nog aan Piet Vluchtig (F. Smit Kleine), Dr. Th. Swart Abrahams, Mej. E. Haigton, Dr. R. Bos, Dr. E. Giltay, dr. H. Blink, P. A. M. Boele van Hensbroek, prof. J. van Rees, J. Stamperius, Jan Versluys, enz. Artikelen in vereenvoudigde spelling kwamen behalve in de op bl. 36 genoemde tijdschriften en kranten voor, in deel IV van een werk van het Kon. Aardr. Genootschap, de Friese Volksalmanak, 't Verslag van de 38ste jaarlijkse verg. der Vereniging voor Paedagogiek, De Gids, het tijdschrift voor de Landbouw, Fryske Bibleteek, 't Weekblad de Amsterdammer, De Sollicitant, Het Vaderland, De Christelijke School, de Arnheemsche Courant, 't Geeltje, enz. —

Bij promoties werden in Groningen de volgende stellingen verdedigd: De invoering der nieuwe spelling van dr. Kollewyn c. s. is wenselijk (dr. Detmers). — De buigingsuitgangen, welke in de spreektaal niet meer leven, dienen ook uit de schrijftaal te verdwijnen. Handhaving in de schrijftaal van het masc. en fem. in de gevallen waar de spreektaal die *genera* niet meer onderscheidt is een anachronisme (dr. Kolt-hoff), en in Utrecht 1896: Het *woordgeslacht* behoeft in de *schrijftaal* niet in acht te worden genomen in de gevallen, waarin de *spreektaal* de *genera* niet onderscheidt. (dr. A. van der Hoeven). Het onderscheid tussen de zachte en scherpe *e* en *o* in de spelling is een onnodige last (dezelfde). —

In 1896 verschenen weder in vereenvoudigde spelling een novelle *Ritmeester Brand*, uit het Duits vertaald van Marie von Ebner Eschenbach, de roman *Twijfel* door C. P. Brandt van Doorne, een brosjure van J. W. Gerhard, getiteld *Positie van de onderwijzers in Nederland en in 't Buitenland*, artikelen in De Telegraaf, enz. —

De 1ste Februarie 1896 hield voor de afdeling Amersfoort van het N. O. G. de korrespondent der Vereniging aldaar een voordracht over de voorstellen tot vereenvoudiging van

onze spelling en verbuiging. Daarop had een levendige gedachtewisseling plaats en verklaarden zoveel aanwezigen zich bereid lid van de Vereniging te worden, dat tot het oprichten van een afdeling kon worden overgegaan.

Zaterdag 21 Maart 1896 hield die afdeling de eerste vergadering, bijgewoond door enige geïntroduceerden uit andere gemeenten. Er werd een reglement ontworpen, dat door het Bestuur der Vereniging is goedgekeurd, en waarin als doel is opgegeven: „Elkander op de hoogte te houden van, en voor te lichten over hetgeen aangaande de spelling en buiging geschreven wordt en de aandacht der leden waard is,” en als middelen om dat doel te bereiken: „Het voorlezen en bespreken van merkwaardige geschriften over spelling en verbuiging, om ze daarna aan de leden die het verlangen rond te zenden, en verder, tot het maken van propaganda, zoveel mogelijk te verspreiden.” —

In 't begin van 1896 schreef dr. F. Buitenrust Hettema in De Sollicitant: „Of er dan geen tegenstand is? — Waar komt die niet tegen wat nieuw is? Men praat van taalbederven! Alsof men dat deed met de spelling te veranderen!! — Men praat van keukenmeidespelling! — En professoren zijn het met onze beginselen eens! Zelfs Cosijn! Men spreekt van . . . ja, waarvan niet! — Zelfs van anarchisme! -- Allemaal dikke woorden om de goe-gemeente die de wet niet kent, schrik aan te jagen.” —

Menigeen schrijft of spreekt dan ook tegen de vereenvoudiging zonder op de hoogte van de zaak te zijn. Dat de „Amsterdamsche Courant” van 20 Maart die vroeger een *feuilleton* in de vereenvoudigde spelling had opgenomen, in een afkeurend artikel over het streven van de Vereniging, prof. J. te Winkel te Amsterdam onder de voorstanders van de vereenvoudiging rekende, is maar een kleinigheid. Heel wat erger is zijn misvatting dat de nieuwe spelling zich *alleen* naar de spraakmakende gemeente richt. In

De Telegraaf van 26 Maart 1896 werd de tegenstander in de Amst. C. dadelik onder handen genomen door Pollux, die hem het doel der Vereniging voorhield zoals hiervoor op bl. 16 is vermeld, en daaraan de opmerking toevoegde, dat het stelsel van D. V. en T. W. op de taalbeschouwing berust van een kwart eeuw geleden, toen de afleiding van de woorden uit de oudst bekende vormen voor de spelling onontbeerlijk geacht werd, en men het afslijten van buigingsuitgangen als een achteruitgang beschouwde van de taal. Zoals o. a. in Taal en Letteren door prof. Logeman, Dr. R. A. Kollewijn en andere is aangetoond, zijn de taalgeleerden van onze tijd voor 't merendeel een geheel andere mening toegedaan.

De schrijver in de Amsterdamsche Courant beweert, dat terwijl geleerde en wetenschappelijke mannen gaarne de spelling van D. V. en T. W. omhelsden, en de grote menigte zich het langst verzette — daarentegen vele, juist niet onontwikkelde, maar toch minder ontwikkelde lieden gretig grijpen naar Kollewijn's spelling.

Hoe beroemde taalgeleerden zoals dr. de Jager en dr. Beckering Vinckers (zie hiervoor bl. 16) D. V. en T. W. hebben bestreden, daar weet de tegenstander in de Amst. Cour. dus niets van. En dan is het toch wel wat heel kras, de hoogleraren Cosijn, van Helten, Logeman, Speijer, Spruyt en Symons en de heren dr. Hoogvliet, dr. Meijer, dr. Tide-man, dr. Kern enz. enz., die het met de beginselen van de vereenvoudiging eens zijn, onder de wel niet onontwikkelde, maar toch minder ontwikkelde lieden te rekenen.

Prof. J. te Winkel kwam in de Amst. Cour. er tegen op, zo maar onder de voorstanders van de vereenvoudiging geteld te worden. Hij verklaarde bij de spellingkwestie koud te blijven en het van even weinig betekenis te vinden om uit te maken wat de beste spelling, als wat de beste jas is. In genoemd Nr. van De Telegraaf werd daarop geantwoord,

dat er ook wel mensen zijn, die vinden dat een jas die te nauw is, minder voldoet dan een die behoorlijk past. En zo zijn er ook, die vinden dat de spelling van D. V. en T. W. net is als een te nauwe jas. —

Ook verscheen een vlugschrift *Revolutie in de spelling en nog iets* door P. J. M. Enkele bladen bevalen het ieder die belang stelt in de spellingkwestie ter lezing aan, als een geestig geschreven stuk dat de lezers op de hoogte brengt. (Denkelijk bij vergissing heeft P. J. M. bij zijn bestrijding de voorlopige voorstellen van 1893 in plaats van de in 1894 aangenomene gevolgd!) In de Nieuwe Rotterdamsche Courant werd van 't vlugschrift gezegd, dat de schrijver te weinig geest toont om zijn onderwerp werkelijk aardig te behandelen, en dat het boekje noch als grap, noch als ernstige bestrijding is geslaagd.

In De Sollicitant van 12 Mei 1896 schreef dr. Buitenrust Hettema, dat hij over het geschrift van P. J. M. iets zou zeggen, omdat men hem van verschillende kanten had gevraagd, wat dat toch voor een boekje was, dat „Op aangename en boeiende wijze” tegen de vereenvoudigde spelling optrad. Dr. B. H. begon met te zeggen, dat er tegenstanders zijn met wie hij het graag aan de stok krijgt, maar dat het geschrift van P. J. M. niet waard was, dat men er notiesie van nam, daar het evenzeer onkunde verried met de spelling die het zoekt te verdedigen als met die, welke het tracht te bestrijden. Als bewijs daarvan voert Dr. B. H. o. a. het volgende aan. P. J. M. meent dat de Vereenvoudigers de uitgang van de 3e en 4e naamval niet, maar die van de tweede naamval wèl schrijven, dus: „De beloning werd het deel des oudsten broeders.” Omdat de vereenvoudigers handelschool met een s schrijven, moet volgens P. J. M. ook *stadmuur* worden geschreven enz. enz. Het „nog iets” op de tiitel betekent, dat voor de woorden *velo*, *manufakturen*, enz. nederlandsche woorden bedacht en ingevoerd moeten worden. —

Op 11 April 1896 werd te Amsterdam onder voorzitterschap van dr. R. A. Kollewijn de jaarlijkse vergadering gehouden. Uit de mededelingen van het bestuur bleek o. a. dat in het afgelopen verenigingsjaar het aantal leden met ruim 225 was toegenomen. Tot bestuursleden werden herkozen de heren Gerard Keller en H. J. Emous. Een voorstel om het bestuur wegens het toenemen van zijn werkzaamheden met vier leden te vermeerderen werd goedgekeurd. Tot nieuwe bestuursleden koos de vergadering de heren Marcellus Emants te 's-Gravenhage, J. L. C. A. Meyer te Helmond, E. Gerdessen te Haarlem en G. Veendorp te Arnhem, die alle de benoeming hebben aangenomen. Het bestuur werd gemachtigd zich nog een lid, liefst uit Vlaanderen, toe te voegen. De heer Pol de Mont werd daarop uitgenodigd zitting te nemen in 't bestuur, en verklaarde er zich toe bereid.

Nadat de huishoudelijke zaken waren afgehandeld, werden twee belangrijke voordrachten gehouden: door dr. F. Buitenrust Hettema over de grondslagen van de vereenvoudigde spelling, en door prof. H. Logeman over etymologie in de spelling.

De voordracht van dr. B. H. is gedrukt in Taal en Letteren van April 1896. Daarin wijst hij aan, hoe de „letterknechterij” van de ouderen bleek uit de eis van absolute eenparigheid in spelling. Hoe dit een utopie, een droom is! Maar — hoe juist het sisteem van de Vries en te Winkel de verwezenliking van die droom nog minder mogelijk maakte dan de Vereenvoudigde, die binnen zekere grenzen „soevereiniteit in eigen kring” permitteerde; hoe de beschaafde spreektaal in ons land, een weinig uiteenliep, maar hoe de daarin voorkomende klankverschillen in de vereenvoudigde algemene spelling nooit uitkwamen, dan alleen in enkele algemeen bekende gevallen. Diezelfde „letterknechterij” blijkt verder uit de schrijfwijze van algemeen in

Nederland gebruikte, maar van afkomst vreemde woorden (als poliesie enz). Het *criterium* moest wezen: *verba valent usu!* Zo was de spelling van De Vries en Te Winkel vereenvoudigd door het onwetenschappelijke en onpraktiese weg te laten. De eerste eis van de ouden: schrijf zoals een beschaafd Nederlander spreekt — *bleef* gehandhaafd, maar men wilde deze grondregel niet meer bederven door de zogenoemde historische etymologie.

Als 't ware in aansluiting bij het voorgaande zei prof. Logeman: Die nu „vis” schrijft, geeft blijk te weten wat etymologie is; die „visch” spelt, verdonkeremaant het. Het onwetenschappelijke van de zogenaamde etymologiese spelling zette hij duidelijk uiteen. Zo ook het dwaze van de redenering: omdat ouderen 't gezichtsbeeld *visch* in hun geheugen hebben opgenomen, mag de spelling voor kinderen niet gewijzigd worden. —

In De Controleur van 29 Februarië en 7 Maart schreef *Lingua* dat het dierekte voordeel van de vereenvoudigde spelregels niet zeer in 't oogvallend is, maar dat daarbij toch de regel kan worden toegepast: tijd is geld. In de eerste plaats zijn de onderwijzers van de lagere school met de voorgestelde wijzigingen ingenomen, omdat het haast onmogelijk is Nederlands zonder fouten te leren schrijven. Dat wil zeggen: in de tijd die hun daarvoor in de regel gegeven is, n.l. de drie laatste schooljaren. Wanneer nu de ene of andere wijsneuzige *journalist* met hoge borst beweert, dat het niet onmogelijk is korrekkt Nederlands te leren schrijven, en als bewijzen daarvoor de pennevruchten van ontwikkelde personen aanhaalt, dan vergeet hij daarbij te zeggen, welke geesteskwellingen deze mensen hebben geleden, en hoe oneindig veel tijd zij daarvoor hebben verbruikt. Zij hadden tijd genoeg over, al konden zij hem ook nuttiger besteden, maar 't Nederlands is ook de taal, waarin ambachtslieden en andere gewone mensen zich uitdrukken; mensen, die in hun korte school-

jaren ook nog iets, ja veel, anders moeten leren om niet onbeholpen de wereld in te gaan, waarin zij de strijd om 't bestaan hebben door te worstelen. Hoe gemakkelijker en hoe minder spelregels, des te spoediger kunnen ze zich zonder taalfouten uitdrukken, des te meer tijd blijft er over voor andere dingen die eveneens broodnodig zijn. De tijd aan het schrijven zonder spelfouten gebruikt, kan nuttiger besteed worden aan het leren begrijpen van hetgeen anderen hebben geschreven. Menig woord wordt goed begrepen, maar als het later volgens de lastige spelregels moet worden opgeschreven, dient een woordelijst te worden geraadpleegd. Woordekeus en zinsbouw moeten hoofdzaak zijn bij het taalonderwijs, daarom de spelregels zo eenvoudig mogelijk gemaakt. —

Volgens De Telegraaf van 11 Mei 1896 had te Pretoria ten huize van dr. Ameshoff een bijeenkomst plaats van de kommissie voor de vereenvoudiging van de spelling, onder voorzitterschap van dr. Mansvelt. Er waren tegenwoordig negen leden. De voorstellen van de subkommissie werden ten einde behandeld en de spelling-Kollewijn in beginsel aangenomen (ook met behoud van 't lidwoord *het*, ofschoon de boeren voor alle drie geslachten *die* als lidwoord gebruiken) onder voorwaarde dat de analoge beweging in Nederland officieële erkenning zal erlangen. De volgende vergadering zou gewijd worden aan het bespreken van middelen om tot praktische samenwerking te komen met eensdenkenden in andere gedeelten van Zuid-Afrika, ten einde gezamenlijk te kunnen optreden.

In De Telegraaf van 16 Junie 1896 vindt men de mededeling dat de kommissies in de verschillende staten van Zuid-Afrika waar Nederlands wordt gesproken, het eens zijn geworden over de spellingvoorstellen, die in hoofdzaak eensluidend zijn met die van de nederlandse Vereniging tot Vereenvoudiging van de Schrijftaal.

Uit den aard der zaak komen enkele afwijkingen voor als gevolg van de zuidafrikaanse uitspraak, want beter dan enige half- en kwartgeleerden in ons land begrijpt men daar, dat de beschaafde uitspraak de grondslag moet zijn voor de schrijftaal. Dewijl daar door de meerderheid de *sch* aan 't begin van een woord als *sk* wordt uitgesproken, laten de zuidafrikaanse voorstellen de vrijheid *skip* of *schip* te schrijven. Terwijl de beschaafde uitspraak in Nederland verschil maakt tussen de *s* en *z*, b.v. *kaarsen*, *laarzen*, wordt in Zuid-Afrika alleen de scherpe sisklank gehoord. Daarom is voorgesteld steeds de *s* te schrijven.

Het beginsel om eenzelfde spraakklank zoveel mogelijk door hetzelfde letterteken voor te stellen, wordt door de Zuidafrikaners strenger doorgevoerd dan in de nederlandse voorstellen. Zij willen het teken *ei* door *ij* vervangen. —

Prof. Cosijn deelde hierop in Taal en Letteren VI afl. 4 mede, dat hij bij het schrijven van zijn artikel in De Gids over de Vereenvoudigde Spelling niet heeft gedacht aan een omstandigheid die sterk ten voordele van de spellingbeweging pleit, namelijk de grote ingenomenheid van de Zuidafrikaners met de voorstellen tot vereenvoudiging van onze schrijftaal.

„Nu onze taal door een gunstige beschikking”, zegt prof. Cosijn verder „een steeds ruimer gebied gaat vinden dan ons klein plekje gronds . . . nu voor onze letterkunde een ‘achterland’ in het verre Zuiden kan gewonnen worden dat eenmaal voor den bloei van ons ‘dierbaarst kleinood’ stellig van de grootste waarde zal zijn, krijgt de spellingkwestie een groter en dieper betekenis”. En dan vraagt de hoogleraar: als de Zuidafrikaners tot ons komen met de vereenvoudiging van onze verbuiging en spelling, of we hen dan kunnen afwijzen „met een dom en fier *non possumus?*” —

Omstreeks deze tijd verscheen de *Handleiding tot de*

Vereenvoudigde spelling, met lijst van alledaagse Basterdwoorden, door W. Rutgers, Den Haag, Blankwaardt en Schoonhoven, f 0,10, waarvan in de Sollicitant van 21 Julie 1896 het volgende wordt gezegd: „Deze handleiding is door de heer Rutgers op eigen gezag samengesteld. De vele *afwijkingen* ¹⁾ daarin van de voorstellen, zoals die met bijna algemene stemmen door onze Vereniging zijn aangenomen, kan ons Bestuur niet goedkeuren; hoewel wij de goede bedoeling en de ijver waarderen en vele opmerkingen als juist erkennen, betreuren we 't, dat de heer R. zich niet onthouden heeft van ongeraden wijzigingen in onze eenmaal aangenomen Voorstellen! Voor de ernstige tegenstander, en de belangstellenden buiten onze leden, verwijzen we naar *Taal en Letteren* afl. 2. *Over Spelling*. Daar zijn de — prinsiepes neergelegd en uitgewerkt.” —

Onder de tittel *Het Schooltoezicht en de Vereenvoudigde Spelling* schreef Pollux in De Sollicitant van 7 Julie 1896:

Op de vergadering van de gewestelijke vereniging Utrecht van het N. O. G. onder voorzitterschap van de heer H. Haak, 13 Junie ll. te Amersfoort gehouden, hield de heer P. H. Mulder van Utrecht een geestige, welsprekende, onbestreden gebleven redevoering om de voordelen van de vereenvoudigde spelling boven die van D. V. en T. W. te doen uitkomen.

Na het uitspreken van dat pleidooi, waarnaar met belangstelling was geluisterd, verzocht een der hoorders aan de aanwezige leden van het schooltoezicht om een bescheiden, kalme houding tegenover de spellingbeweging aan te nemen, en er zich niet tegen te verzetten, zoals gedaan is door de schoolopziener de heer van Renesse in Friesland.

---

¹⁾ Zij bestaan in 't behouden van het teken *z* in lettergrepen van basterdwoorden, waarop de klemtoon niet valt, en enige door [ ] aangeduide voor-
schriften, die niet in de voorstellen zijn opgenomen.

Toen daarop de voorzitter de wens uitsprak, dat het schooltoezicht de invoering van de vereenvoudigde schrijftaal, zo mogelijk, zou steunen, antwoordde een der aanwezige schoolopzieners, dat hem dit vooreerst niet mogelijk was. Hetgeen hij van de heer Mulder gehoord had, was geheel bij een taalkundige beschouwing gebleven. Op dat gebied wenste hij niet te treden. Hij had echter niets gehoord over de pedagogiese zijde van de kwestie, en nu was het hem nog niet duidelijk, dat de vereenvoudigde spelling voordeel zou aanbrengen voor de school.

Dat duizenden in den lande onverschillig zijn omtrent de spellingkwestie, omdat zij, zonder te letten op de regels die hun eens zijn ingestampt, maar raak schrijven; dat andere duizenden er over praten, zonder op de hoogte te zijn van de litteratuur over dat onderwerp, daar hun voor- of tegeningenomenheid op een losse opvatting berust, ligt voor de hand.

Het gesprokene op de vergadering te Amersfoort geeft nu een vingerwijzing in welke richting de Vereniging vooral krachtig moet werken om het doel te bereiken. Op wetenschappelijk gebied hebben de leden zegevierend gestreden. Hun spellingbeginselen worden door de taalgeleerden als juist erkend. Veel leden van het schooltoezicht hebben er echter geen kennis van genomen, zelfs niet van de uiteenzettingen van het grote nut dat de toepassing van die beginselen voor het onderwijs moet aanbrengen.

We zullen dus wel doen, daar telkens op te wijzen, in de hoop dat inspekteurs en schoolopzieners eens met nauwkeurigheid een zaak gaan onderzoeken, waarin het onderwijs zo nauw betrokken is.

't Is waar, de oude sleur is van de kracht van een goed gemetselde muur uit vroeger tijd; maar de kracht van ware beginselen is nog geweldiger, en kan als breekijzer, koevoet

en moker werken. Het komt er maar op aan of het schooltoezicht met de onpartijdigheid die er van verwacht mag worden, zich op de hoogte van de zaak zal stellen. Het is dus nodig, steeds op hetzelfde aambeeld te blijven slaan, dat zulk een duidelijke klank geeft voor wie maar horen wil.

De grootste taalgeleerden zijn het er over eens, dat niet de schrijftkens, maar de spraakklanken het wezen van de taal uitmaken. En nu is het onwederlegbaar, dat op de school het taalgehoor en het taalgevoel van de leerlingen bedorven wordt, als zij de indruk krijgen, dat de schrijftaal hoofdzaak is, en als zij volgens de spelregels van D. V. en T. W., die niet voor hen, maar voor het geleerde „Woordenboek” in elkaar zijn gezet, worden onderwezen.

Het nederlandse kind komt ter schole en weet heel goed het onderscheid tussen het onzijdig en niet onzijdig woordgeslacht. Dat heeft het onbewust geleerd aan moeders schoot en van alle met wie het in aanraking kwam. Het zegt even goed „Ik zie de hond, de boom”, als „de bloem, de tafel”. Maar nu komt de spraakkunst, en nu moet het kind schrijven: „Ik zie *den* hond, *den* boom: „Hier wordt het taalgehoor van 't kind geweld aangedaan; het leert af, op zijn taalgehoor te vertrouwen. Wat hebben in dat opzicht franse en duitse kinderen voor! Die leren thuis en in de dagelijkse omgang de geslachten van de woorden, zoals ze die later moeten schrijven; maar de nederlandse kinderen horen 't anders dan ze 't in schrift moeten weergeven. Geen wonder, dat veel Nederlanders die behoorlijk Frans en Duits hebben geleerd, de woordgeslachten in die talen beter kennen dan die in hun moedertaal, omdat zij ze in die vreemde talen altijd eender zien en horen gebruiken, terwijl in 't Nederlands niet alleen de spreektaal met de schrijftaal, maar zelfs hetgeen gedrukt en geschreven is nog onderling verschilt.

In de woorden *bomen* en *komen*, *heten* en *meten* horen de kinderen dezelfde *o*-, dezelfde *e*-klank, toch moeten zij

ze verschillend schrijven. In *mens* en *pens*, *schaars* en *paars* horen de kinderen op 't eind dezelfde sisklank; toch leert de school dat op 't eind van 't eerste der beide koppelingen van woorden nog een toonloze *ch* moet worden geschreven.

Wie geen vreemdeling is in de school, kent het getob met de talrijke regels en hun uitzonderingen voor de woordgeslachten, en weet dat het doel er toch niet mee wordt bereikt.

Werd de ballast van regels voor de enkele en dubbele *e* en *o*, voor de letters die geen klank voorstellen, voor de verbindingsletters enz. enz. over boord gegooid, dan zou men meer kunnen schrijven, zoals dat in de beschaafde uitspraak wordt gehoord; dan zou men het taalonderwijs niet behoeven te verknoeien met allerlei onlogiese haarkloverijen, en tijd winnen om in de eerste plaats de leerlingen beter te leren spreken, wat tot nu toe te veel is verzuimd.

Indien de beschaafde spreektaal in plaats van de schrijftaal tot grondslag van het taalonderwijs werd genomen, dan zou men de leerlingen beter doen begrijpen wat taal is; dan zou men ophouden, hun woorden en uitdrukkingen van dichters en schrijvers op te dringen, die ze maar gedeeltelijk of in 't geheel niet verstaan, en hen in plaats daarvan zich uit laten drukken in woorden en wendingen die hun eigen zijn, waarin zij leven; dan zou men niet eisen, dat kinderen van twaalf jaar schrijven of spreken in termen, die bij een oudere leeftijd behoren, een onnatuurlikheid, die van zelf leidt tot taalbederf.

Moge het schooltoezicht er spoedig toe komen om aan dergelijke opmerkingen de aandacht te schenken, die ze verdienen, wat zal het dan heilzaam kunnen meewerken aan de verbetering van het taalonderwijs!

Onderwijzers die de spellingkwestie en wat daarmee in verband staat bestudeerd hebben, dienen de vrijheid te hebben om naar hun overtuiging te onderwijzen. De ontwikkeling

van een onderwijzer hangt er toch niet van af, of hij *stromen* met één of met twee *o's*, van *de* of van *den* hond schrijft, als hij maar reden weet te geven, waarom hij het een of het ander doet.

Houden we steeds voor ogen, dat we in ons land gelukkig geen *wettig* voorgeschreven schrijftaal hebben. De spellingkwestie wordt, wat het onderwijs betreft, beheerst door het schooltoezicht en de deskundigen die de eksamen-kommissies zich toevoegen. Zij dwingen de kandiedaten soms, zich in een bepaalde richting voor een eksamen te bekwamen. Bestaat er nu verschil van richting, zoals tegenwoordig in de spellingkwestie, dan zou het zijn, misbruik maken van macht, indien een bepaalde richting werd voorgetrokken. Rechtvaardigheid en billikheid eisen, dat wie behoorlijk rekenschap kan geven van de richting die hij volgt, niet bij anderen wordt achtergesteld òm die richting. —

In de eerste aflevering van *Oud en Nieuw, Paedagogisch Tijdschrift onder redactie van E. Heimans, Jan Ligthart en C. F. A. Zernicke* komt onder de titel *Wie doet er mee?* een artikel van de heer E. Heimans voor, dat aanvangt met de woorden: „Een lastig ding die naamvals-n, die op sterven ligt en die kleine en groote menschen toch zoo plagen kan.” De schrijver wijst op het nadeel dat die *n* aan het onderwijs toebrengt in zeven opeenvolgende klassen. In de eerste klasse zit een zesjarige, die als hij spreekt, zegt „n kat zat in de boom;” maar als hij hardop leest, zegt hij volgens de letters: „één kat zat in dèn boom.” De onderwijzeres heeft de meeste moeite om het kind natuurlijk te leren lezen. Na een geestig geschreven gesprek met het hoofd der school, roept de onderwijzeres uit: „Maar waarom staat die *n* van *den* dan nog in 't leesboekje? Wat weten de kinderen van mannelike of vrouwelike woorden! Geen woordje mag tegenwoordig geleerd worden, dat ze niet uit hun eigen taal kennen, of dat ze niet bij het zaakonderwijs

geleerd hebben; en dat lidwoord *den* is hun zo vreemd als: *rendez-vous!* Waarom laten de schrijvers van leesboekjes voor kleine kinderen dat ding dan niet weg?"

In de tweede en derde klasse maken de kinderen bij 't overschrijven van een lesje uit het leesboek haast geen fouten meer met *u* en *a* en de dubbele medeklinkers. Maar de onderwijzeres heeft zo'n last met de *n*'s achter lidwoorden, bijvoegelijke naamwoorden en voornaamwoorden. Ze plakken ze overal achter of het te pas komt of niet, en bij 't lezen laat zij die *n*'s toch nooit uitspreken. Dat komt, zegt het hoofd der school, omdat kinderen in die *n*'s, die men niet uitspreekt, maar wel achter sommige woorden schrijft, een distinksie, iets geheimzinnigs, voornaams zien, dat in gedrukte of geschreven taal mooi staat. 't Is hun niet kwalik te nemen, dat ze zo iets naäpen; ze kunnen immers onmogelijk begrijpen, waar die lettertjes anders voor dienen dan tot opsiering; en dan nog wel als een willekeurig ornament. Het zou daarom een grote verbetering wezen, als de kinderen ze niet onder de ogen kregen, vóór ze kunnen vatten wat die *n*'s betekenen.

In de vierde klasse zijn gedurende het schooljaar minstens 70 uren besteed om de 4de naamvals-*n* te leren schrijven, waar die hoort. Alweer dezelfde klacht. Bij invul-oefeningen gaat het nog al; maar als de leerlingen iets uit zich zelf opschrijven, komen de *n*'s weer niet op hun plaats. Deden ze nog maar altijd of die *n*'s niet bestonden: ze zijn er ongelukkig zo rojaal mee; die stumpers zijn voor hun hele leven besmet met de *n*-bakterie, die een huidziekte bezorgt aan al hun schriftelijk werk met rode of blauwe *symptomen*, al naar 't potlood dat de onderwijzer gebruikt. Wat hadden die spraakkunst-uren heerlijk besteed kunnen worden aan degelijk taalonderwijs, gegrond op zaakkennis!

In de vijfde klasse komt de 3de naamvals-*n* de verwarring nog vermeederen, en zo worden dan de volgende klassen

ook behandeld. Ter wille van de volkschool wil de heer Heimans die *n's* eenvoudig weglaten, evenals de uitgang van *zijn*, *hunnen* enz. en de repeterende breuken reeds uit de leerstof zijn verwijderd, om tijd te winnen voor een meer opzettelijke zedelijke opvoeding. Wie doet er mee? —

Kort daarop verscheen: *Kleine katechismus der nieuwe spelling, gegrondvest op de beschaafde spreektaal, zijnde het onvolprezen, welluidende hollandsche dialect, nuttig en profijtelijk voor alle Nederlanders, onverschillig of zij met De Vries en Te Winkel of met Kollewijn spellen, geschreven te Durne in de binnenlanden van Noord-Brabant door H. N. Ouwering. Gevolgd door een rij van stichtelijke refreinen.* Het boekje wordt bij de lezer ingeleid door M. J. Koenen met de volgende woorden: „Weet gij tuschen de regels te lezen, dan zal deze Katechismus, bij al de soberheid van zijn samenstel, U wat te denken, te overdenken en te genieten geven. Gij ziet, hoe de schrijver lachend de hekelroede hanteert, doch beseft, dat verontwaardiging zijn hart tot spreken drong.”

Van de zestig vragen en antwoorden die de katechismus bevat, kunnen de volgende dienen om het te kenschetsen: „1. V. Welk is het voornaamste deel van de Nederlandsche spraakkunst? A. De spelling. — 2. V. Wie heeft daardoor zijn naam onsterfelijk gemaakt? A. Dr. Kollewijn. — 6. V. Wat verstaat gij door beschaafde spreektaal? A. De taal die gesproken wordt aan den Haarlemmerdijk te Amsterdam en op de Vischmarkt te 's-Gravenhage. — 7. V. Noem eenige kenmerken der beschaafde spreektaal. A. 1^e De geniale verheffing boven alle buigingsuitgangen; 2^e eene volkomen emancipatie van 't vrouwelijk geslacht; 3^e een zeer smaakvol gebruik van weleer zoogenaamde bastaardwoorden; 4^e eene welluidendheid, alleen geëvenaard door de muziek van eene zaag, die door een eiken plank gaat of door het verrukkelijk concert van Zeeuwsche nachtegalen in een koelen Mei-avond.”

Nadat nog vermeld is dat het Haarlemmerdijks en 't Haags-Vismarkts op het punt staan van Wereldtaal te worden, komt de „hekelroede” neer op de schrijvers: J. H. van den Bosch om zijn Pleidooi, Van Deyssel om zijn proza en Dr. Buitenrust Hetteema om zijn beoordéling van de spraakkunst van Jacobs en Koenen. —

In De Sollicitant van 11 Aug. 1896 schreef J. L. C. A. Meijer: „Van deze brosjure is eigenlijk niet veel meer te zeggen, dan dat het onbegrijpelijk is hoe iemand, die zo weinig van de zaak begrijpt, over de spel-(taal)beweging durft schrijven. De gewone flauwieteiten, waarmee oppervlakkige lui, die tegenstanders willen heten, al zo dikwijls voor den dag gekomen zijn, worden hier als wat nieuws, misschien wel als iets geestigs neergeschreven.” —

De heer Jaski te Malang schreef in Vragen van den Dag 1896 N°. 8 *Een lekepraatje over Kollewijn's taalvoorstellen*. Als leek spreekt hij tot medeleken en begint met wat hij 's nachts droomde, na de gehele dag in 't Rijksmuseum te Amsterdam te hebben doorgebracht. In die droom zag hij weder enige schilderijen, die hij over dag had bewonderd, maar nu deden zich de mensefiguren voor met uitwassen of knobbels, die er niet aan hoorden. Een leerling van de schilderakademie tot wie hij zich om opheldering wendde, beduidde hem dat die uitwassen rudimenten waren van ledematen, die onze voorouders in lang vervlogen tijden hadden bezeten. Zo was het vrouwebeeld, waar ze zich voor bevonden, met sehaknobbeltjes tussen de schouders geschilderd, omdat de mensen vroeger gevleugeld waren geweest. „Maar nu hebben we toch geen vleugeloverblijfselen meer,” merkte Jaski op, „waarom ze dan getekend?” — „Wel,” luidde het antwoord, „mijn professor zegt, dat als je geen sehaknobbels tekent, de tekening kan worden aangezien voor de schets van een godin, want de godinnen hebben nooit sehaknobbels gehad.”

Jaski vond het vreemd en niet mooi, en vroeg aan de leerling-schilder of die het mooi vond.

„Mooi? Neen waarachtig niet,” klonk het antwoord. „Maar, zie je, als je les krijgt in schilderen van een professor als de mijne, en jaren lang de grote meesterwerken hebt nageschilderd, dan vat je eerst recht, waarom 't *moet*, dat een beschaafd schilder die sehaknobbels duidelijk aangeeft. U zult u nog wel over andere dingen in de schilderkunst verwonderd hebben. Kijk eens,” zeide hij, op een ander schilderij wijzende, „wat zegt u van 't afbeeldsel van die fraaie hond, die vijf in plaats van vier poten heeft?”

„Wat is dat voor een abnormaal indievedu?” vroeg Jaski.

„Die hond is in 't geheel niet abnormaal, waarde heer..”

„En hij heeft vijf poten?”

„Hij is *geschilderd* met vijf poten. Hij heeft er maar *vier*, net als zijn rasgenoot die hiernaast is afgebeeld. Maar dat is nu juist het mooie van onze schilderkunst. Iemand die niet schilderen kan, zal aan alle honden vier poten geven, maar wij maken verschil. Zie eens! Die eerste hond verkeert in een geheel andere toestand dan de tweede: zijn meester houdt hem aan een touw; de vijfde poot drukt uit dat de hond iets ondergaat. De andere daarentegen eet, hij is actief. Dit heeft de schilder uitgedrukt door hem vier poten te geven. U ziet dus dat het zo gek nog niet is! 't Is onnatuurlijk, omslachtig — maar 't geeft ook gemak. Zie die tekening eens. Een heer tast in zijn zak om aan een van twee bedelknappen wat te geven. Hoe wou u nu uitdrukken, wie van de jongens wat krijgt, zonder onnatuurlijkheid? Wij doen 't heel eenvoudig. Aan de jongen die wat krijgt geven we drie benen, aan de andere maar twee.”

Op een volgend schilderij zag men eenzelfde tafereel met twee meisjes. „Krijgen die geen van beide wat?” vroeg Jaski. — „Wel zeker, waarom niet?” — „Wel, ik zie dat inlichting-gevende been niet.” — „Natuurlijk niet! Een

vrouwelijk indieviedu krijgt nooit een *buigingsbeen*, zoals men dat noemt." — „Waarom niet? Als u het zo prakties vindt, deel zo'n buigingsbeen dan overal rond." — „Dat gaat maar zo niet. We kunnen niet doen wat we willen, en zijn wel degelijk gebonden aan regels van afleiding, overeenkomst en nog veel andere. En zo moeten we het praktiese opofferen aan de ware kunst." — „Nu, ik vind het lelik en volstrekt onnodig. Wil ik u eens wat zeggen: Als u de natuur goed beloert, dan zult u aan iets *dat bestaat* kunnen zien, wie van die jongens de gelukkige is, b.v. aan de houding van de geveer." — „Maar aan zo'n buigingsbeen kan u gemakkelijk zien, of u met een mannelik of vrouwelik ding te doen hebt. Zie de timmerman op die schilderij. Hij geeft aan de stoel vijf poten omdat deze mannelik is, en de tafel, die vrouwelik is, krijgt er maar vier. Ziet u 't nu in?" — „Wat mannelik of vrouwelik! Woudt u me zeggen, dat een stoel een geslacht bezat?" — „Ja eigenlijk heeft hij er geen, maar ziet u, we hebben nu al zo lang een stoel mannelik genoemd..." — „Dat 't hoog tijd wordt om met die gekheid op te houden. Goede morgen, mijnheer!"

Na deze inleiding zet de schrijver uiteen, dat het niet slechts gemakkelijk zou zijn om alle overbodigheden in de schrijftaal uit het onderwijs te verbannen, maar ook dat het aanleren van veel dingen, zoals 't nu gebeurt, bepaald nadelig werkt. Als leerling van de H. B. S. leerde Jaski welke woorden met twee *e*'s worden geschreven, en ook het „waarom". B.v. dit woord met twee *e*'s omdat het in 't Duits zó is. Hij vond dat volstrekt geen eenvoudige logieka, maar omdat hij wat Duits kende en merkte dat Duits en Nederlands wel wat op elkaar gelijken, gevoelde hij, dat die twee talen iets met elkaar te maken hebben. Maar liet het Duits in de steek en kwam er Goties bij te pas, dan was het wat anders. „Is het te verwonderen, dat een leer-

ling van een dergelijke school, vooral als hij een volgzzaam leerling is, als mens later ook zal trachten door onzinnige bombast verder te komen? Leidt dergelijk onderwijs niet tot het geven van schijn voor waarheid? Achter elk onderwijs schuilt meer dan op 't program staat." —

In De Telegraaf van 12 Augustus 1896 verzekert Aug. Sassen van Helmond, in een open brief aan Pollux gericht, dat hij en andere beschaafd-Nederlands-sprekenden zeggen „in *de* boom”; dat „in de boom” misschien beschaafd Amsterdams is — misschien het beschaafde Nederlands van een Amsterdammer, maar meer niet. De schrijver verzekert, dat de beschaafde schrijftaal eist „*heusch*” en „*opdisschen*” te spellen. Hij kent in zijn buurt een zeer beschaafd onderwijzer, die een fraai en karaktervol Nederlands schrijft, dat door tal van perieodieken met graagte wordt opgenomen. In een taal, volkomen gelijk aan die schrijftaal, geeft hij zijn lessen en gebruikt in school daarnaast de onvervalste volkstaal, zo dikwijls als hij die nodig heeft om zich behoorlijk verstaanbaar te maken. Buiten de school spreekt hij beschaafd Noordbrabants. Aug. Sassen wil de strijd met Pollux voortzetten, als deze hem antwoordt op de twee volgende vragen: Moeten de Amsterdammers, de Zuidnederlanders, de dokters, de burgemeesters, de sekretarissen zich blijven bedienen van de taal die tot nu toe gold als de algemeen gekende beschaafde nederlandse schrijftaal; of moeten ze hun schrijftaal inruilen tegen een andere schrijftaal, die van hun beschaafde spreektaal nog meer verschilt dan de eerste?

In de Telegraaf van 15 Augustus 1896 antwoordde Pollux, dat „in de boom” niet uitsluitend door beschaafde Amsterdammers wordt gezegd, maar volgens onze grootste taalgeleerden door de beschaafden in de meeste streken van ons land; dat in Brabant in de 1ste naamval ook wel *den* wordt gezegd en dus daar, evenals waar men zegt „in de

boom" de 1e, 3e en 4e naamv. dezelfde vorm hebben, enige archaïsmen uitgezonderd. En dan vraagt Pollux of de regels voor het M. en Vr. geslacht der zelfstandige naamw. volgens D. V. en T. W. voor de taal van onze tijd niet onwetenschappelijk, onprakties en onwaar zijn? Of het zo verkeerd is, om letters die niet worden uitgesproken, bij het schrijven weg te laten, en dezelfde klank zoveel mogelijk door hetzelfde letterteken voor te stellen? Waarom het beschaafd zou zijn „heusch" en „opdisschen" te schrijven en „heus" en „opdissen" te spreken? Of in de beschaafde (niet dialektiese) spreektaal de *o* in hoopen en hopen, de *e* in wezen en wezen verschillend wordt uitgesproken?

Pollux eindigt aldus: Van de twee vragen, waarmede u eindigt, is de eerste verkeerd gesteld. De schrijfwijze volgens D. V. en T. W. is niet „de algemeen gekende beschaafde nederlandse schrijftaal." Gekend wordt ze door niemand, of hij moet een woordelijst kunnen naslaan. Lees daar maar eens over na wat prof. Cosijn en zoveel andere taalgeleerden zeggen. En de bewering in de tweede vraag, dat de vereenvoudigde spelling meer van de beschaafde spreektaal zou verschillen dan die van D. V. en T. W. is belachelijk onwaar.

Op de aanmaning van Pollux om de wetenschappelijke geschriften tot verdediging van de vereenvoudiging der spelregels van D. V. en T. W. te weerleggen, wat tot nu toe door niemand is geschied, meldde in de Telegraaf van 31 Aug. de heer Aug. Sassen, dat hij die eis wat vreemd vond. Verder verklaarde hij, dat hij het woord *heus* niet afkeurde omdat het zonder *ch* was geschreven, maar als niet behorende tot de nederlandse spreektaal, en dat hij streed tegen: „men moet, wat woordenkeus, zinsbouw enz. betreft, de Nederlandsche schrijftaal in overeenstemming brengen met de gemeenzame beschaafde Nederlandsche spreektaal." Pollux antwoordde, dat hij daarover geen strijd had te voe-

ren, dewijl de vereenvoudigers de beschaafde spreektaal alleen te pas brengen bij de negen voorstellen tot vereenvoudiging van onze spelling en verbuiging; dat zij, evenals de heer Aug. S. *ochtend* blijven schrijven, al spreekt men meestal *ochend* uit, dewijl dat woord niet valt onder de voorgestelde vereenvoudigingen. Waar deze niet van toepassing zijn houdt men zich aan de spelling van D. V. en T. W.

Tot hen, die beweren de vereenvoudigde spelling zó terugstotend te vinden, dat zij er door worden afgehouden om werken in die spelling geschreven te lezen, had Pollux reeds vroeger de vraag gericht, of zij dan wel in staat waren Cats, Vondel, Hooft en andere oudere schrijvers te lezen? De spelling van deze auteurs toch mist niet alleen eenheid, maar wijkt nog meer af van de spelregels van D. V. en T. W. dan de tans gedane voorstellen om die te vereenvoudigen.

De Staatscourant 211 bevat de Statuten van de Vereniging tot vereenvoudiging van onze schrijftaal, goedgekeurd bij Koninklijk Besluit dd. 20 Julie 1896 n° 27.

7 September 1896.

In de *vereenvoudigde spelling* verscheen bij den uitgever dezer:

C. P. BRANDT VAN DOORNE, HUISELIK LEED.

_____, TWIJFEL.

Prijs ingenaaid f 2.40; in prachtband f 2.90.

Beoordeeling in dagbladen en tijdschriften:

OVER HUISELIK LEED.

Ned. Spectator 4/7 96.

Garne bespreek ik het boekje omdat het zoo mooi en artistiek is, en zelfs meesters in het vak er hun naam onder hadden willen plaatsen.

Ik zeg: artistiek: d. w. z.: de schrijver geeft een werkelijk beeld van het leven. En dat is het ware. Bestonden bij u of een ander ethische of aesthetische graven om het verhaal artisticeit te ontzeggen, gij zoudt moeilijk kunnen loochenen dat „Huiselik Leed” een werk van kunst is, alleen omdat de personen leven, elk woord dat zij zeggen waar, elke gedachte die zij denken natuurlijk is. Maal niet over het „verschillen van smaken”. Leven scheppen is kunst; ten minste in het boek. Elders kan het hinderlijk wezen.

Reeds 'n onnoozele blik op het geheel: dat simpele, korte, beliste, zonder stijl of metaphore (en zelfs zonder spelling) geeft u werkelijkheid te aanschouwen, enkel werkelijkheid en niets dan werkelijkheid in daad, gedachte, gemoedsstemming, voornemens, plannen, afdwalingen des weegs.

Ik heb de eer niet dezen vriend te kennen, die vermoedelijk onder de artillerie-officieren schuilt. Is hij zelf geen officier, dan gaat hij toch veel met officieren om, en is geheel vertrouwd met hun wijze van zijn en hun wijze van leven. Holman de Vrij, de 1e luitenant, Kerbaum, de kapitein, en de ietwat groene van Dalen, 2e luitenant — ze zijn uit het kamp te Oldenbroek ontsnapt. En „oom Kobus” dan? Lucie, zijne vrouw? Jeanne, de tobbede gade van de Vrij? Allen zoo waar en natuurlijk mogelijk.

Een aardig of beter: een fataal en ietwat pikant catastrophje brengt actie in het verhaal en gang.

Zal ik van alle zielkundige trekjes gewagen? Van de Vrij's oplopendheid als zijne vrouw over „te kort komen” klaagt; van den 62-jarigen „oom Kobus” als hij de 28-jarige Lucie trouwt, de knappe Lucie, met wie de Vrij, tien jaar geleden, in vriendschapsbetrekking had gestaan; van zijn afdwaling op de Veluwe, het afscheid van tante en neef na het gebeurde...? Elke regel is een spiertje leven, elk woordje een cel. En „Jeanne”, hoe zuiver van teekening! Nooit ziek, doch meest lusteloos, altijd tobbed en zeer ten propooste. Haar wifelingen en twijfelingen; haar mooi denken en doen; als zij den vader ontdekt van oom Kobus' kind...

Arnhemsche Courant 2/8 95.

Het boek is voortreffelijk geschreven. Eenvoudig, maar naar waarheid zijn de toestanden geschetst en de personen zijn zoo levendig, zij het ook met sobere trekken, geschetst, dat zij kopieën schijnen uit het werkelijke leven. Luitenant de Vrij en zijne

